

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy óra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy óra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hasábos petit sor egyszer 20 fill.
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttár petit sora 40 fillér.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.

József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Arad, 1909.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szombat, november 6.

Mal számunk főbb közleményei:

- Házi Ipari kiállítás Aradon.
- Családi drámák a fővárosban.
- Nincs határozat.
- Az első Kölcsey-zsur.
- Hírek Roosevelt haláláról.
- A szabadkai bűnpör.
- Művészek otthonukban.
- Sfeinheilmé válasza Haverda Mariskának.
- Steinheilmé az esküdtsek előtt.
- Tarkaságok.

Főkapitányok

nevelőintézete.

Arad, november 5.

Az aradi rendőrséget illeti meg ez a címtábla. A főkapitányokat nem magának nevelem, — a mostani főkapitány is az adóügyosztály éléről került a közbiztonság fölé, — hanem egész Magyarországnak. A mint valamikor Erdélybe jöttek, a lengyelek, valahányszor királyra volt szükségük, úgy jönnek ide a rendezett tanácsú városok, a mikor rendőrkapitányra van szükségük. Kevés számú kivételi ökökünk közül ez a kelendősebbek közül való. Paprikát Szegedről vesznek, mézeslaskát Debrecenből, kékfestőt Óbudáról, rendőrkapitányt Aradról.

A dolog már nem is egészen tréfa. A multkor a rendőrség egy tisztviselőjét Lugosra nevezték ki rendőrkapitánynak, most egy másikat Rozsnyóra, hasonló vezető állásba. Mind a kettőt az összeköttetések és a protekció segítő ereje nélkül; pusztán az

ajánló levél alapján, hogy az aradi rendőrségnél működött. Azelőtt, ha ilyen állásokra alkalmas embereket kerestek a kisebb vidéki városok, többnyire a főváros, az államrendőrség emberei között néztek szét. Most ez a szokás, — bizonyára a körülötte történt csalódások miatt — elaludt, s a kisebb városok a nagyobbak által nevelt, kiképzett rendőrtiszteket keresik, hívják. A nagyobb városok közül pedig, úgy látszik, az aradi praktzis jelenti a rendőrtisztek legjobb minőségét.

Nincs ok elvitatni, hogy ez a jó hír az aradi rendőrséget sok tekintetben megilleti. Tökéletesnek nem mondhatni, olyat csak az állam anyagi eszközeivel lehetne csinálni, nem pedig egy nyomorgó város kénytelen garaszkodásával. De a maga kereteiben s az egyéb vidéki városok rendőrségével összevetve, a mi rendőrségünk nivón áll. Az embereit nem lehet egytől-egyig nyomozó zseniknek nevezni, de a maguk reszortjában mind komoly, lelkiismeretes szervei a közönség fölött gyámkodó közrendnek. Egyik intézményét: a bejelentő hivatal, a mely nélkül ma képzelni se tudnók a várost, elsőül csinálta meg a vidéki városok közül, s azok sorra itt tanulták meg annak megalkotását. A piac-rendtartás, a cseléd-ügy, az erkölcsök dolga, a szegény-ügy, s egyebek mind a modern minta után intéződnek s azzal az ambícióval, amely a fogyatékos egyre tökéletesebbé akarja tenni. S ha az

egy-egy városok rendőrei más-más tipust jelentenek: az aradi utca rendőréről föl lehet jegyezni, hogy udvarias, előzékeny és csak igen ritkán fontoskodó. (Ez az utóbbi szokott a rendőrök legnagyobb hibája lenni.) Brutális, — mi, az újságírók egyrésze, akik Sarlot Domokos főkapitány ideje alatt vénhedtünk meg, ezt a jelzőt a legritkábban, minden szökőévben egyszer írhatuk le.

Nem jó a rendőrséget dicsérni, ennek talán jobban árthat az elkenyvezetés, mint a szinigazgatónak. Nem is szokásunk s bizonyára hamar lesz rá alkalom, hogy alapos és okos kifogásokat, sérelmeket dörzsöljünk a helyi közrend orra alá: de amikor az igazság megírásra kínálkozik, kár lenne elhallgatni azt csak azért, mert a rendőrségről van benne szó.

De ha szép is, hogy Arad így el látja a hazát, rendőrkapitányokkal s ha van bizonyos büszkeség abban, hogy a „neveltjeink“ másutt beválnak, irtanak a korrupción, ütnek az ódon, kisvárosi felfogáson és gazdagon kamatoztatják az itt szerzett tapasztalatokat: nekünk sok hasznunk ebből a szubjektív érzésen felül nincs. Talán okosabb lenne, ha a rendőrtisztejüket nem mások számára, hanem magunknak nevelnők. Ha módot adnánk arra, hogy ne legyen okuk máshová, még vezető állásba se kívánczolniok. Hogy inkább legyen itt a rendőrtiszt második, sőt negyedik, mint másutt az első. S ezen nem is a most erősen aktuális fizetésrende-

Gondolatok a Magyar Szimfóniákról.

Írta és a Kölcsey-egyesületben felolvasta: Szöllösi István.

Hölgyeim és Uraim! Üdvözlöm Önöket a Kölcsey-egyesület nevében kéthetenkinti összejöveteleink első találkozásakor. Nagyon örvendek, hogy ezuttal az enyém az alkalom az Önök üdvözlésére, mert módomban van kifejezni, hogy én a Kölcsey-egyesület felolvasásait jelentékeny, hasznos közművelődési tényeknek tartom. Ez a felfogásom, mely sok nálunk és másutt tett megfigyelésből szűrődött le, nem egy okos és melegszívű barátom gondolkodásával ellenkezik. Nem egy olyan jól kibélelt agyvelejű embertől, aki épen nem szokta az anyagi mértékkel meg nem mérhető gondolati és érzelmi erőket egy fölöttes közlegyintéssel elintézni, komoly tekintettel hallottam ezt a kérdést fölvetni:

— Ugyan mi haszna van a felolvasásnak? Akinek a gondolkodás szükséglet, szép és okos gondolatok elfogadása lelki öröm, zavartalanabban és teljesen jut a boldogsághoz, ha kényelmes karosszékben eldőlve eltársalog a könyvvel, melynek írójáról hall a felolvasáson, vagy amelynek íróját hallgatja. Akinek pedig a könyvből nem támadnak lelki élményei, a felolvasáson is csak hangokig és alakokig fog eljutni, azok közt sem addig, ahol belőlük a szép harmóniája támad.

Emlékszem, hogy ezt a gondolatot nyugodt mosolylyal olyan felolvasó is kifejezte előttem, akit ebben a teremben megfürösztöttek a lelkes elismerés hullámaiban. Jól végezte a dolgát, megfogta a lelkeket, tetszett és mégis az volt a kérdése hozzám:

— Minek a felolvasás? Minek?

Én ezt feleltem:

Kell a felolvasás. Hasznos. Igaz, nem olyan mély, még kevésbé olyan maradandó a hatása, mint a jó könyvnek, melybe elmerülünk növekedő vágygal, tömörödő figyelemmel. De vannak-e már elegenden ebben az országban, akik a könyvek közt, a jó könyvek közt keresik a barátaikat? Hányan vannak, akiknek az a szent magánosság kell, amelyben írók és művészek alkotásai az oltárok? Aki ezekhez az oltárokhöz vezető vágyat serkentgeti, táplalgatja és lendítgeti, okos munkát, szép munkát végez. Azért kell a felolvasás...

Igaz, az is igaz, hogy a felolvasások hallgatói megindulván a felolvasóval, el-elmaradnak tőle, kikiruccannak a szép gondolatok utjáról egy-egy szép kalap, vagy csipke, vagy még szebb szempár vidékére. Nagyon tudom, nem egy hallgató lélekben a felolvasó jól ki-tervelt s finoman kiépített gondolati egysége vázlattá lesz a gondatlan elmaradások, a hűlen elhagyások miatt. Magam is igazolem, hogy mindezt sok fűrtös és sima hajékú fej oly mo-

solyogva, oly könnyed biztossággal tudja végezni, hogy a felolvasó a leghivebb odaadást olvassa ki a feléje fordított arcokból. És mégis hasznos a felolvasás, mert a lelki élményekre alkalmas gondolatokból megmaradt vázlatok is sugalló erejűek, művelődési vágyak hangulatait teremtk. A művelődési vágy finom hangulatai, melyek a társas együttlét elektromos áramlataiból gondolategységek vázlatos részletei által is nagyraönek, a könyvek, a szépművek, véltük a szent magánosság megkivánását okozzák. A mai ember a társaságos sokadalom zaján keresztül tud csak eljutni önmagához, önmagában azokhoz az értékekhez, melyekkel foglalozni boldogság, mert ez a megállás a leggyönyörűsegesebb röpülés.

Nem szakadatlan tudáslánc, amivel a felolvasások közönsége gazdagodik, ám én hiszem és hangosan vallom, hogy egy szép hangulat, mely sejtelmes érzéssel tölti meg a szívet, a tudásvágynak egy magas, merész nekilendülése, mindig megbeesülni való kincsek. Minden érték, amiben erő van a mozgásra. És sok millió apró mozgásból lesz a világegyetem összhangja is.

Ebben a felfogásban állok most önök elé egy verseskönyvvel. Nem szándékozom sem a versekről, sem az írójukról mindazt elmondani, ami tudnivaló és amit tudni érdemes. Nem akarom rendszeres esztetikai meghatározások-

zés segíthet, hanem a rendőrség hivatali szervezetének megváltoztatása. Több, könnyebb utat kell nyitni az előlépésre, az arravalók érvényesülésére. A rendőrhadnagy például, ha még oly kiváló, sokszor élete végéig egy azon állásban maradhat, mert ép ennek az állásnak nincs előbbre vezető foka. Ezen és egyebeken változtatni kell. Adjunk a rendőrségnek, a rendőrhivatalnokoknak egyebet is, mint azt az öntudatot, hogy a vidék egyik mintaközrendjét szolgálják, s azt a biztos kilátást, hogy valamilyen napon ugyanis eljön érte egy felvidéki, vagy dunántúli város s elviszi főkapitányának.

Nincs határozat.

Izgalom a függetlenségi pártban.

Távirati tudósítás.

Arad, november 5.

A mai minisztertanács, amely teljes három óra hosszáig tartott, eredménytelenül végződött. Határozatnincs. *Wekerle* Sándor miniszterelnök a minisztertanács után távirati audienciát kért és valószínűleg hétfőn kihallgatáson jelenik meg a király előtt. A felség elhatározásától függ a miniszterek további teendője.

A pártkörökben, különösen a függetlenségi pártkörben az est folyamán igen izgalmas volt az élet. A vasárnapi erőpróba előcsatározásai voltak azok a heves viták, amelyek a pártkörben letolytak.

Mai tudósításunk ez:

Látoga árok Kossuthnál.

Tóth János és *Mezőssy Béla* államtitkárok ma felkeresték *Kossuth Ferenc*-et, akit meghívtak a vasárnapi vacsorára. *Kossuth* kijelentette, hogy a banketten meg fog jelenni. Az államtitkárok *Kossuth*-tól *Apponyi* grófhhoz mentek, aki a vacsorán való megjelenést szintén megígérte.

kal végigmérni a pár héttel ezelőtt a könyvpiacon került „*Magyar Szimfónia*”-kat és nem szándékom az sem, hogy önöknek *Kozma Andor*-ról mindent elmondjak, ami az ő irói jellemrajzának a teljességéhez tartozik. Új verseket olvastam, tetszettek. Hevületek, gondolatok születtek a lelkemben, olvasván e szimfóniákat és most az a vágyam, hogy mások is, sokan osztozzanak e boldogságomban és kívánják a társaságát az írónak, akinek lelke az átható sugárként megtudja mutatni, ami ériék a mi lelkünkben a közömbösség sötét rétege alatt van.

Önök csudálkozva néznek rám. Verseket jön? Azt akarja, hogy verseket olvasunk? Ki olvas ma verseket?

Igazuk van, kevesen olvasnak ma verseket. A vers finom zene, — ami nem az, nem vers, csak a látszatja, — a meghallásához, a megérzéséhez, csönd és nyugalom kell. Az élet pedig zajos és tülekedő, az emberek lármáinak és kapkodók. Hajszoljuk, ami bódít és nem tudunk magunkra maradni. Akkor sem tudunk magunkra maradni, mikor nincs velünk senki. E'visszük az idegeinkben, agyonhajszott agyvelőnkben elzárt szobánkba is a zajos és tülekedő életet.

... És épen ezért kell verseket olvasnunk. Jó verseket. Olvasokat, mint a *Kozma Andor Magyar Szimfóniái*. Olvasván egy erős lélektől, megerősödünk és megnyugszunk. A szép, melyet költőnk szeret és nemcsak keres, hanem meg is talál, kiveri lelkünkéből a csuf,

Az államtitkárok után *Barabás Béla* és *Sághy Gyula* keresték fel *Kossuth*-ot. Az alelnökök hosszasan tanácskoztak a pártvezérrel.

Eredménytelen minisztertanács.

Éjjel jelenti tudósítónk: A mai minisztertanács délután 4 órától este 7 óráig tartott. Tanácskozás után *Wekerle*, *Kossuth* és *Apponyi* még rövid ideig együtt maradtak és tovább tanácskoztak. A miniszterek minisztertanács után semmit sem mondtak az újságíróknak. Amidőn *Kossuth Ferenc* lejött a kereskedelemügyi minisztériumból, *Szász József* képviselő meg szólította:

— Kegyelmes uram, megszületett-e a gyermek?

— Milyen gyermek? — kérdezte a miniszter.

— A kooperáció.

Kossuth kijelentette, hogy erről szó sincs, ezekről csak tanácskozni lehet. Mindenekelőtt a király engedélye okvetlenül szükséges az eredményekhez.

Mi — mondotta — a tanácskozásokat nem fejeztük be. Az eddigi tárgyalások nem vezettek eredményre.

Wekerle minisztertanács után táviratozott a kabinetirodának. Táviratában kihallgatást kért. *Wekerle* vasárnap este utazik Bécsbe és valószínűleg hétfőn fog kihallgatáson megjelenni a király előtt.

Előreláthatólag a hétfői kihallgatás alkalmával sem lesz döntés, hanem a felség azt későbbre tartja fenn magának. A miniszterelnököt valószínűleg a további tárgyalásokra fogja utasítani a király.

Wekerle kihallgatásáig több minisztertanács már nem lesz.

Izgalom a függetlenségi pártban.

— A szakadás előtt. —

A függetlenségi pártkörben — mint budapesti tudósítónk jelenti, — ma este rendkívül izgalmas volt az élet. A bankesoportbeli képviselőkön kívül nagy számban jelentek meg a mérsékelt párthoz tartozók is. A terem csak úgy zsúfolgott a hangos vitatkozásoktól.

Nagy derűtséget kellett *Mérey Lajos*-nak az a megjegyzése, hogy a függetlenségi pártnak most két csoportja van: a bank és a bankett csoport.

A bankesoport vezetői *Batthyány* gróf, különösen *Gaál Gaszton* izgatottan tárgyalták az utóbbi napok eseményeit. *Gaál Gaszton* heves hangon kelt ki *Kossuth Ferenc* ellen.

— Mindinkább nyilvánvaló lesz — mondta, — hogy *Kossuth* hosszú idő óta félrevezeti a pártot. 1526. óta — folytatta *Gaál* — olyan veszedelem nem fenyegette az országot, mint amilyent most terveznek. Minden jel arra vall, hogy *Kossuth Ferenc* soha életében nem akarta az önálló bankot és akkor is, midőn a bank hívének vallotta magát, ezt csak azért tette, mert félt *Justh*-tól és *Justh*-ot engedékenységre akarta bírni.

Gaál Gaszton-nak *Batthyány* gróf, *Holló Lajos* és még többen asszisztáltak, de a komolyabb elem csitította őket.

Midőn *Bottlik István* képviselő kijelentette *Gaál* felszólalása folytán, hogy rendületlenül ragaszkodik *Kossuth Ferenc*-hez, hevesen megtámadták s kijelentették, menjen csak banketkezni.

Kmety Károly szerint a pártban csakugyan áruulás történt.

Ezután *Gaál Gaszton* újból folytatta heves kifakadásait.

— Ki kell verni a pártból — mondotta — akik ellenünk vannak. Mi csak a párt sarkalatos program pontjéért küzdünk. Ha esetleg, — ami az utóbbi napok eseményei után várható, — szakadás történik a függetlenségi pártban, lehet, hogy rövid ideig a néppárt, alkotmánypárt és a „bankett”-párt összeállnak és többségre tesznek szert, de az ország ellenük lesz és a bankesoport mellé fog állani. A bankesoport minden törvényes eszközzel, minden parlamentáris munkával megakadályozza törekvéseit és Európa előtt mutatja meg a delegációkban, hogy kinek van igaza. Ha szükséges szövöttek Ausztriában a lengyel politikusekkel is az osztrákok ellen és mindent elkövet a párt programjának érvényesítésére.

A vitatkozók izgatott hangulatban még sokáig együtt maradtak.

A pártkörben beszéltek arról is, hogy a vasárnapi erőpróbából valószínűleg *Kossuth* fog győztesként kikerülni. A bankettre eddig 83-an jelentették be részvételüket.

zajongó életet, megbékíti a hajszott agyvelőt, megmutat bennünket önmagunknak. Igaza van a régi Irásnak, hogy nem jó egyedül lenni, de nagy igaza van az új bölcsnek is: nem jó mindig mással lenni. Pedig mi otthonunkban és a barátainknál, a szalonban és a korzón, a templomban és a színházban, mindenütt ahol mi látunk és minket látnak, másokkal és másokért vagyunk. Sem elég tartalmasok, sem elég büszkék nem vagyunk, hogy magunkban és magunkért is tudjunk lenni. A közvélemény életet élnek, nem a magunkéi. S mi ez a közvélemény?

Azt mondja *Kozma Andor*:

„Bolondokat beszél egy zöld legény,
S fennen dicsekszik: „ez közvélemény!”
Egy bölcs ember mond okosat szerényen
S bocsánatot kér: „magánvéleményem.”
Jamborka ur pedig, ki megjelen,
Mint hallgatóság, minden közhelyen,
Jamborka ur itél...”

Ez a poeta, aki a közvélemény *Jamborkáit* olyan kedvesen csufolja, *Valaki*, aki a maga életét éli és a maga erőlelki eleményeit fejezi ki hangzatosan, megvesztegető dallamossággal s könnyed szépséggel, hogy csak azok tudják, akikben az erős érzés és fantázia az alkotók.

„Légy ur az éltén és ne szolgál,
Ki minden terhét nyögni kész.”

Keresi az élet báját és megtalálja.

„Légy kedves és ne ünnepélyes,
Légy bátor és ne óvatos,
Inkább eszes, mint tekintélyes,
Inkább vidám, mint alapos.”

Ugy-e nemes, szép életbölcsesség? A java-korabeli férfú, aki azt mondja önmagáról:

„Hajam egy-egy fürtje csavarodik őszbő,
Siető időmet sokkal megelőzve”.

de azért megmarad a régi jelszava:

„Előre, merészen!”

Merészen előre, a munkában. A munkáért hevül, azért ég érző és értő lelke. Pártfi szobránál a munkások vérselyem szalagos koszoruját látva fájlalja, hogy a fehér és zöld szín nincs a szalagon, ám azért szárnyaló lélekkel mondja:

„...méltóul csak munkás áldoz itt.
Hazafiság! Szabadság! — mind hazugság,
Ha nem a munkánk vivja ki a jussát.
El ez oltártól, henye szavalók!
Ide valódi munkások valók.
Pöröly vagy ész a szerszám — nem különbség.
A dolgozók e szobrot mind köszöntsék!”

A munka minden!... Az nemzeti nagyság,
Magyar dicsőség és — világszabadság!

Nem alkalmi érzés, nem is pillanatnyi hangulat *Kozma Andor* lángolása a megváltó munkáért, hanem igazi élettartalom. Az összefoglaló cím: *Magyar Szimfóniák* is ezt jelenti.

Az alkotmánypartból.

Az alkotmánypartban minisztertanács után megjelent *Andrássy Gyula* gróf, aki a helyzetet nem valami rózsásnak festette hívei előtt. Részletes nyilatkozattól azonban tartózkodott, *Andrássy* később pártja vezető férfiival tanácskozásra vonult vissza. A mai minisztertanács eredményéről a gróf nem nyilatkozott a párt tagjai előtt.

Elnökválság?

Politikai körökben sokat beszélnek most az elnökválság lehetőségeiről. Arról van szó, hogy *Justh Gyula* állítólag meg fog válni az elnöki széktől. Vele együtt távoznának az új alelnökök is. Ha ez bekövetkeznék, átmenetileg korelnökök vezetnék a képviselőház üléseit. A legidősebb képviselők *Madarász József*, *Szapanos István* és *Illyés Bálint*. Ezek egyike lenne a korelnök.

Justh Gyula A Nap munkatársa előtt ma nyilatkozott a makói bankgyűlésre vonatkozólag:

— Influenzás vagyok ugyan még mindég — mondotta — de a makói beszámolót azért feltétlenül meg fogom tartani. Aradról, Szegedről és Budapestről küldöttések jönnek el Makóra. Most két kérdés van előtérben. Az egyik a mai minisztertanács fontos döntése, ettől függ minden. A képviselőház összehívása a másik. November első felében okvetlenül összehívom a parlamentet. Ugy hallottam, *Wekerle* ez esetben előterjesztené a jövő évi költségvetést. Hat heti ideje lenne a Háznak a költségvetés letárgyalására. Időbeli akadályról tehát nem lenne szó.

Hallottam és olvastam egyik bécsi lapban, *Wekerle* azt mondotta a minisztertanácsban, hogy a „kooperációt meg kell csinálni, mert azzal *Justh*ot ki lehet szorítani a pártból.“ Magához *Wekerle*hez fordultam ez ügyben, aki kijelentette, hogy ilyet soha nem mondott. A bankküzdelem tovább folyik, az ország hangulata mellettünk van. Nap-nap után tapasztaljuk ezt és ha a függetlenségi pártban szakadásra kerülne a sor, a programot megtagadó képviselőknek nagyon nehéz volna megállni választóik előtt és a parlamentben.

A kötet első költeményének tárgyával magyarázza gondolatát. A krónikának azt az ismert adatát dolgozza fel, hogy *Csanád püspöke*, *Gellért* megyen *Walter* mesterrel *István király*hoz és utközben éjszakára megszáll egy tanyán. Az éjszaka csendjében

...a püspök neszel egy dalra —

A fele zugás, a fele ének.
Sir is, vidám is...
Ez a magyarság szimfóniája.“

Kikémlél *Walter* mester:

„Suttogva hoz hirt az éneklőről:
Az egy leányzó, ki gabonát őrl.
Követ forgatván kézi malomnak,
Úzi boruját az unalomnak,
S szaporáz munkát, dalolva hozzá,
S mellé a zugást a kő okozná.“

Igy *Walter* mester. A mai magyarság költője pedig az mondja:

„Követ forgatni nehéz robotban,
Éjt nappá téve magam is szoktam,
S hogy testem-lelkem jó kedvét lelné,
Én is magyar dalt dudolok mellé.“

Nehéz követ forgatunk, hatalmas a munka, meguraljuk mélyen mi modern rabszolgák. Megindító az új rabszolga hangtalan tragédiája, aki király akart lenni és nem lett belőle semmi. Imádjuk a munkát, uraljuk, de van az

Vita a vasárnapi lakoma körül.

A függetlenségi párt hivatalos lapja, a B—t a vasárnapi lakomáról ezeket írja:

„Meg kell állapítanunk, hogy a függetlenségi párt hat előkelő tagja, a pártelnök tiszteletére baráti ebédet ad s arra meghívja azokat, akiket jónak lát, közöttük *Kossuth Ferencet* és *Apponyi Albert* grófot is. *Kossuth* és *Apponyi* a dolog természetéből folyólag meg is fognak jelenni ezen az ebéden s a helyzet kifejlődéséhez képest alkalmasint nyilatkozatokat is tesznek. Ezen igazán nincs csodálkozni való, mert hiszen a függetlenségi párt legutóbbi történetében igazán nem példátlan az az eset, hogy akik elvi, vagy politikai együvértartozásukat dokumentálni akarják, összejönnek és együtt ebédelnek egymással. Mi igen jól emlékezünk olyan lakomákra, amelyeket éppen azok rendeztek, akik vasárnap Makóra szándékoznak utazni s *Kossuth Ferenc* éppen úgy megjelenik közöttük is mintahogy meg fog jelenni azok között, akik a mai meghívás folytán vasárnap itthon maradnak, vagy bármely más összejövetelen, amelyre tisztelői meghívják, s amelynek éppen az ő megjelenése ad díszet és jelentőséget. Különbben pedig megjegyezzük, hogy biztos tudomásunk szerint *Kossuth Ferencnek* az ebéd kezdeményezésében semmi része sincs. Az meg egyenesen humoros, hogy abból kovácsolnak tőkét, hogy a lakomát éppen az Országos Kaszinóban tartják, amelynek tudvalevőleg *Wekerle Sándor* az elnöke. A két dolognak egymáshoz semmi köze sincsen, mert hiszen itt egy tiszta és belső függetlenségi összejövetelről van szó, amelynek rendezői az Országos Kaszinó helyett nyugodtan választhatták volna, tesszük például, a *Royalt*, vagy a *Gambrinust*, vagy akár a *Wurglitsot* is. Egy ma megjelent esti újságban hosszabb információ van arról, hogy *Kossuth Ferenc* azokat, akik ebben a tárgyban hozzá fordultak, a makói beszámolón való megjelenéstől óvta volna. Hát ez egyszerűen nem igaz. Ellenkezőleg: *Kossuth Ferenc* intézkedett arra nézve, hogy a beszámoló utasainak úgy az államvasutak, mint az arad—csanádi vonalain teljes kényelem és korlátlan számú külön kocsik álljon rendelkezésére.“

életnek egy a munkával egyenlő értéke: az élet szépsége. Ez elvész, ha embergép csak a munkásember.

„Mindenben a szépet keresd
S amit találsz — ó, az temérdek!
S csak azt becsüld, csak azt szeresd!“

Mennyi erővel fejezi ki ezt az életfelfogást *Hány az isten?* költeményében.

Az időközön által lelkileg utazván, a görög élet telje, szépsége hat a költőre s kérdésére, *hány az isten,*

„...szüzek, ifjak, vések
Elbűvölő nyelven vigan felelének:
— Hány? Magunk sem tudjuk. Isten csuda sok [van,

Égben, hegyen-völgyön, föld alatt, habokban,
Kisebbek, nagyobbak, felek és egészek, —
Teli van istennel az egész természet.“

A középkorban, mikor a földi szenvedés szükségessége a nagy hite az embernek s „hivóság a szépsége muló földi létnek“, még mindig az a felelet a bolygó lélek kérdésére: *egy az isten!* Amde mikor

„Géppé lett emberek s emberpótló gépek
Szünetlen létharcban egyre zakatolnak,
Sem virág, sem ének, sem remény, sem álom,
Semmi szép sem innen, sem túl a halálon...“

akkor a kérdésre, *hány az isten, a lesújtó felelet: egy sincs többé.*

Házi ipari kiállítás Aradon.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 5

Az országos magyar királyi iparművészeti iskola igazgatója, *Fittler Kamill*, *Varjassy Lajos* polgármesterhez intézett levele szerint egy országos akcióba akarja Aradot bevonni. A vezetése alatt álló iskola, mely a művészetet teremtette meg a magyar iparban, azt is feladataul tűzte ki, hogy országsszerte magyaros háziiparra szoktassa a szegényebb néposztályokat s így azokat állandó keresethez juttassa. A sok nehézséggel küzdő mozgalmat Aradon is szóhoz akarja juttatni s ezért a következő levélben kéri a polgármester támogatását:

Amint arról Nagyságodnak is tudomása van, a vezetésem alatt álló orsz. m. kir. iparművészeti iskola már három éve azon fáradozik, hogy a szegényebb leányoknak állandó keresetet nyújtó női háziiparokat országsszerte meghonosítsa.

Ebből a célból felkaroltuk azokat a technikákat, melyeknek hazánkban bizonyos multjuk volt s vándortanfolyamok, munkatelepek szervezésével arra törekedtünk, hogy azokat alkalmas helyeken iparszerűleg meghonosítsunk, ezekből a technikákból az életnek, a nagy piacnak munkákat teremtsünk, hogy másfelől az arra rászorultak megélhetési gondjait épen az ilyen magyaros technikák megmentésével enyhíthessük. Tekintetbe véve azt a sok nehézséget, melylyel meg kellett küzdenünk, az eddig elért eredmény nagyon kielégítőnek mondható. Minden mástól eltekintve, ma még az a legnagyobb baj, hogy amíg társadalmunk középosztálya a háziipari foglalkozásoktól még mindig idegenkedik, addig másfelől a kereskedők és a vásárló közönség nem támogatják a kormány önzetlen törekvéseit olyan mértékben, a hogy az méltón elvárható volna.

Hogy ezeket a hátrányokat leküzdhessük és hogy a kereskedők lassanként a magyar termékekkel jobban számot vehessenek, a közönség pedig azokat hovatovább megszokja és megszeresse, kisebb vándorkiállítások rendezését határoztuk el.

Miután több oknál fogva sulyt kell helyeznünk arra, hogy Aradon is rendezhessünk egy ilyen kis kiállítást, nagyon kérem Nagyságodat, kegyeskedjék a magyar művészi háziipar fejlesztését és a szegényebb néposztály megél-

A nagy munkára való erő nyugalma és szépsége *Kozma* ideálja. Ez uralkodik rajta és a nagy erő harmadik gyermeke: az igazságos meglátás. A lelken uralkodó igazság világoslata adja ajkára a gunyt, melylyel komolyan végigszalad a rossz lőrök hangos cégérezőin és pajzánul megcsipkedti a koros gavallért, aki ha a bajszát jól kipödrí, a hiszékeny lányokért ég csupán, mert

„A menyecskék már, a csalfák,
Tudják, hanyadán vagyunk,
Ők is, magamféle nyalkák,
Hervadtjok is fiatait ad —
S hőtlen fénynél megfagyunk.“

A nagy igazságszeretet az oka, hogy az elmaradt kis magyar nemest nagyon szereti,

„Kiben lehet hiba ezernyi más,
De nincs egy szikra alakoskodás.“

A nagy munkaszeretete és a nagy igazságimadás világoslata menti meg a régi magyar diésőségért hevülő *Kozmát*, hogy ne legyen belőle banális, cifraszavú kesergője a le-súlyedtt nemzeti szellemnek. Bár a 19. század nagy költőinek kiművelt alkotásában s különösen az *Arany János* kész nyelvén muzsikálja el gondolatokból és ötletekben gazdag érzéseit, ő benne a *Ma* érzésvilága nem gyöngébb mint a *Tegnapié*. Ezt írja róla *Ignotus* előkelő irodalmi folyóiratában, az ifju erőket összefoglaló *Nyugat* októberi számában *Móricz Zsigmond*:

„Gazdag, színes, eszes, nagyvágásu egyéni-

hetési gondjainak enyhítést célzó törekvésein-
ket nagy befolyásával támogatni.

Kiváló tisztelettel:

Fittler Kamill,
udvari tanácsos, igazgató.

A polgármester a tanáshoz tette át a meg-
keresést s az holnap tartandó üléséből felszólí-
tást intéz Fittlerhez kérve kívánságának pontos
megjelölését.

A szabadkai bűnpör.

Érdekes tanuvallomások. — Botránycok a tár-
gyaláson.

Távirati tudósítás.

Arad, november 5

A szabadkai bűnpör mai tárgya-
lásán sok izgalmas esemény történt.
Ma kihallgatták Haverda Mariska
vált férjét is, aki Mariska mellett
vallott.

Távirati tudósításunk itt követ-
kezik:

A börtönőr a védő ellen.

A tárgyalás megnyitása után rendkívül
érdekes dolog történt. Az elnök jelelti, hogy
tegnap este Pikovszky Félix börtönőr közölte
vele, hogy mondanivalója van. Felszólítja a
börtönőrt, hogy mondanivalóját a tárgyalási
teremben közölje vele.

Pikovszky börtönőr: Tegnap délután, a
tárgyalás végeztén fültanuja voltam annak a
beszélgetésnek, amelyet Bródy Ernő dr. védő
folytatott Haverda Mariskával Hajós dr. or-
vosszakértő jelenlétében. Haverda Mária azt
kérdte: elítélik-e őt. Bródy dr. ezt válaszolta:
Gazember lesz, aki elítéli.

Óriási izgalom keletkezett. Az esküdtek
felugrálnak a helyükre.

Elnök: Mit felel a védő ur?

Bródy dr.: Oly kicsinyes az ügy, hogy
foglalkozni vele nem is érdemes. Csodálja,
hogy a börtönőrök referálnak a védő bizalmas
beszélgetéséről, amihez a védőnek joga van.
Ilyen spicli-rendszerre a védelem nem rendez-

ségén, annak a törzökén semmi nyomot nem
hagyott az idegen táplálék. Mintha a Nagy
Lajos-korabeli bandériumvezető levét lát-
nám; a Bessenyei-korából való nemcs testör-
ség főnök méltóságú vezérőri tisztjét; mintha
a hortobágyi ciframénés repülő mozgásu, ifjan
lett számadó csikóst; a XX. század eleji „te-
leten sem barbár” igaz magyar író. Mert ezek
mind egy tőből valók, a naptáradatról jött
tisza faj bajtásai.

Igaza van a Nyugat külföldi novellistájá-
nak, Kozma az a művelt magyar író, aki a
tegnap fermáiban a nemzeti szellemnek hol-
nap alkotó, mai igazságaival van teli. Am ol-
vassa el kiki. Az ősi szellem erős magyar ér-
zéstől született költeményt s néjlen Kozma
magyarságáról és modernségéről.

A panaszok új magyarnak mondja benne
az ősi szellem:

„Mint segítsek rajtad? Nincs rá semmi mód,
Már az új világod s más enyém az ódon.
Építők a régít bőségre erőre,
Száz ezer farranggal tör az új előre.
Én az én időmben jól állék a gáton,
Te a magadéban szédülsz kis barátom.
Én méltó valék az ősi foladatra,
Te se légy az újra gyámolatlan, gyatra.
Én valék a multnak, légy te jelen bátra,
Mindhiába pislogsz ijedezve hátra.
Ha új kátyu fog meg, sose huz ki multad,
Egy segít, ha dolgoz buzgón megtanultad, —
S végzed küzdve, győzve, okosan, serényen,
Uj erőre kapva példás és erényen,
De mi mult örökre, sosem esdve vissza.

kedett be. Megtörtém, hogy a börtönőr a há-
tam mögött álljon. Ezután óvatos leszek.

Elnök: Elhiszem, hogy védő ur nem hasz-
náta az itt mondott kifejezést. De figyelmez-
tetem, hogy ilyen nyilatkozatokkal ne befolyá-
solja az esküdteket.

Bródy dr.: Csodálkozom, hogy amiről a
védő védelemmel beszélt, azt befolyásolásnak
lehet jellemezni. Kijelenti, hogy a börtönőr ha-
zudott.

Piller dr. védő: Kéri, hogy e tárgyban
hallgassák ki Hajós dr. orvost is.

Lengyel Zoltán védő: Védőtársaimmal el-
lenkező nézetem vagyok. Az egész ügy nem
tartozik ide. A börtönőr az esetet a saját fejé-
ből találta ki.

A börtönőr: Nem a saját fejemből.

Lengyel Zoltán: Annál rosszabb. Semmi-
féle mundéros ember a védő beszélgetését ki
nem hallgathatja. Már jó messze tartunk. Ed-
dig levélcsempészet, most spicli-skedés. Tán a
királyi ügyész ur fogadta fel? Ki kell kutatni
a szerzőt. Az ilyen börtönőrt el kell csapni. De
olyan ügyészeket is, akik az ilyen embert meg-
tűrik.

Elnök befejezi a vitát és megkezdi a tanuk
kihallgatását.

A védők elégtétele.

Szünet közben Lengyel Zoltán és Bródy
Ernő védők felkeresték Atányi József dr. sze-
gedi főügyész helyettesét, aki hivatalos vizsgá-
lat végett éppen Szabadkán tartózkodik. A vé-
dők panaszt tettek a főügyésznél a fogházőr
jelentkezése miatt és orvoslást kértek. Kijelen-
tették, a védői tisztség megsértését látják ez
esetben és ha orvoslást nem kapnak, lemonda-
nak a védelemről.

Egyik lap munkatársa kérdést intézett Len-
gyel Zoltánhoz a panaszt illetőleg. Lengyel dr.
ezeket mondotta:

— Kértük a főügyészt, indítsa meg a viz-
gálatot, vajjon a fogházőr saját magától jelent-
kezett-e a szülésre, vagy felebbvalója utasi-
totta a tárgyaláson való felszólalásra. Az utóbbi
esetben nagyon súlyos visszaélésről van szó,
mert ha fogházőr ilyen nyilatkozatot tehet,
nemcsak a védői szabadság van megsértve, ha-
nem a büntető perrendtartás szakaszainak egész

Csodát nem remélve, csak magadban bizva.
Nem velem dicsekvé renyhén és kevélyen,
De korodnak minden titkát érve mélyen.
Jaj, ha létejodnak csupán engem nézel,
Ha új létesatákra ős lelket idézel!
Hogy rád a hanyatlás bélyegét ne süssék,
Nem ős, — új szellemre van nálad ma szükség!

Uj szellemre s nemcsak hű külföldi mázra;
Idegen ne adja, csak tette példázza!
Uj szellemre, amely lelkedből lelkedzik,
Uj tehetségkepen benned gyökerezdik.
Ezt ne várd az égtől s ne kérd ezt is kölcsön,
Teremtsd meg magadban, hogy téged betöltsön.

Uj szellem! Uj szellem! Tard ki kebled annak,
Uj időknék arján új eszmék rohaanak,
Uj munka hatalmán zendülnek és nőnek
Felséges reményi a magyar jövőnek.

Magyar szimfóniák, szép költői alkotások
Kozma versei. Minden művelt magyar lelket
megtermékenyítene, aki magános óráiban vele
társalog. Nem folytatom a bizonyítást gyöngé-
szürke szóval. Hallgassák meg a szépszavu
művész előadásában az igazi költő szemérmes
tartózkodásával kifejezett mély fájdalommal, a
könnyed humorban lebegő bölcsességet és a fel-
ségesen zárnyaló pátozást, mely Kozma Andor
gazdag tehetségének megnyilvánulása újabb
verseiben is. Hívassák meg szeretettel, hogy
újra megkivánják őket és a többi Magyar Szim-
fóniákat, melyek a magyar élet szépítésére szü-
lettek.

sorozata is. Ha ilyen eljárással szerben orvos-
lást nem kapunk, kénytelenek leszünk védői
tiszttségünkről lemondani. Hiszen ilyen körü-
lmények között ki vagyunk téve annak, hogy
ha a vádlott a védőjének négy szemközt beis-
meri bűnét, a börtönőr kihallgatja azt és nyil-
vánosságra hozza a beismerő vallomást.

Atányi főügyész igen szívesen fogadott
bennünket, kijelentette, meg fogja vizsgálni
az ügyet és szigorúan megtorolja a védők sé-
relmét.

Szünet után Pap ügyész kijelentette a tár-
gyaláson, hogy a fogházőr az ügyesség tudta
és beleegyezése nélkül tette meg mai beje-
lentését.

Lengyel Zoltán tudomásul veszi az ügyész
nyilatkozatát, kéri az elnököt, enunciólja,
hogy a fogházőr vallomása nem tartozik a do-
logra.

Az elnök készséggel eleget tesz a felszó-
lításnak és kéri az esküdteket, hogy tekintsék
az incidenst meg nem történtnek.

Vojtha alibije.

A mai tárgyaláson az első tanu Mór Jó-
zsef, a Park kávéház főpincére, aki azt mondja,
hogy Vojthát és Jánossyt kétszer látta Szabad-
kán. Együtt ott voltak a Park-kávéházban és
beszélgettek a sarokasztalnál. Határozottan em-
lékezik, hogy ez március hónapban történt és
hogy a két ember nyolc napon belül kétszer
jelent meg a Park-kávéházban.

Piller védő: Nem jelentkezett ön a 2000-
koronás jutalomra, amelyet Denglén kitűzött?

A tanu: Nem, de reflektálok rá, mert
megérdemlem.

A tanut megesketik, bár a védők ellen-
zik ezt.

A következő tanu Pusztay Imre, szintén
pincér. Ő is úgy tudja, hogy Jánossy és Vojtha
kétszer voltak a Park-kávéházban és pedig
másodszor március 26-án.

Jánossy a szembesítéskor fenntartja azt,
hogy Vojtha csak egyszer volt vele a kávé-
házban.

Vojtha kéri, engedjék, hogy beigazolja,
hogy március 26-tól április 19-ig Budapes-
ten volt.

Pusztay Imre tanu is kijelenti, hogy re-
flektál a 2000 koronás jutalomra.

A törvényszék ezt a tanut is megesketi. A
harmadik tanu Kárpáthy Rezső a kávéház tu-
lajdonosa, aki azt mondja, hogy Vojthát még
huszártiszt korából ismeri és emlékszik rá,
hogy márciusban legalább három különböző na-
pon ott volt a kávéházban, az egyik napon
kétszer is. Azt is tudja, hogy akkoriban a
Nemzeti kávéházban is látta, még pedig azzal
az emberrel együtt, akivel a Park-kávéház-
ban volt.

Vojtha igazolni kívánja, hogy ő csak egy-
szer volt Szabadkán. Akkor volt ugyan a
Nemzetiben, de egy szabadkai bankigazgatóval
ült együtt.

A védők hivatkoznak arra, hogy a tanuk
vallomásai között ellentmondás van, mégis ezeket
a tanukat megesketik.

Következő tanu Kiss Mátyás pincér, aki
látta Jánossyt és Vojthát március 20. és 29-ike-
között a palicsi uton. Jánossyval március hó
végén vagy április hó elején a szabadkai vasuti
vendéglőben beszélt is. Jánossy szólította
őt meg.

Simon István vásárhelyi rendőr Hódmező-
vásárhelyen látta április 10. vagy 11-én Vojthát.
Vojtha igazolni kívánja, hogy ezeken a na-
pokon, amelyekre a rendőr hivatkozik, nem
volt ott, hanem Budapesten kollokviumot tett a
postástanfolyamon.

Az elnök ezután szünetet rendel el.

Szünet után:

György Károly volt szabadkai, jelenleg budapesti ügyvéd módosítja a vizsgálat során tett vallomását. Akkor ugyanis azt mondotta jegyzőkönyvbe, hogy április 20-án látta Szabadkán Vojthát, de feljegyzéseiből meggyőződött, hogy a találkozás korábban történt. Kérte is Pertics kapitányt telefonon utján, hogy így módosítsa a jegyzőkönyvet, ez azonban nem történt meg.

Weisz Márkus vasuti portás azt vallja, hogy Vojthát április elején látta Szabadkán.

Vojtha: Abszurdum, amit ezek az emberek beszélnek.

Joó Albert vasuti kalauz vallja, hogy április 19-én látta Vojthát Szabadkáról—Szegedre utazni.

Az elnök: Nagyon vigyázzon arra, hogy mit mond.

A tanu (bizonytalanul): Nem tudom pontosan, hogy melyik nap volt.

Vojtha izgatottan felugrik:

— Ennek a vallomásnak az alapján tartóztattak le engem.

A Mariska anyja.

Kertész Ignác dr. a következő tanu. Szabadkai ügyvéd, tíz évvel ezelőtt Haverda Boldizsár irodavezetője volt s a családot jól ismeri.

Elmondja, hogy Haverda Mariska esküvője tíz évvel ezelőtt titokban ment végbe és pedig azért, mert félték, hogy Mariska előbbi kérője botrányt csinál az esküvőn. Mariska szülei később megharagudtak vejükre. Haverdáné különben a leányával is állandóan ellenséges viszonyban élt, nem is beszélt vele. Csak édesatyja vonzódott hozzá, aki titokban nem egyszer pénzzel is segítette. Többek között a tanu tudtával 600 koronát küldött Mariskának fürdőzési költségre. Haverdáné ellenséges indulata abban is megnyilvánult leánya ellen, hogy igyekezett rábeszélni férjét, csináljon végrendeletet, amelyben jelentse ki, hogy Mariskát már életében kielégítette. Haverda nem akart végrendeletet, de utóbb mégis beleegyezett. A tanu tudja, valahányszor Mariska levelet írt szüleinek, amelyben előre bejelentette látogatását, anyja mindig írt neki, hogy ne jöjjön haza. Kis unokáját sem akarta látni soha.

Haverda Boldizsár halála után a tanu többször kiakarta békíteni az anyát leányával, de ilyenkor Haverdáné ezzel felelt:

— Nem lehet engem meghajlítani. Kő van a szívem helyén.

— Mikor az öregasszony Budapestre utazott — folytatta a tanu — és Mariska kihozta a vasúthoz kis fiát, Haverdáné rá sem nézett unokájára.

Elnök: Hogy élt a férjével Haverdáné?

Tanu: Jól, de amikor halála előtt megtudta, hogy Haverda egy hölgynek levelet írt, kiütött a családi viszály.

— Mit tud arról, hogy Mariskát eltiltotta az anyja az apja ravatalától?

— Azt nem tudom. De annyit tudok, hogy nem szólt hozzá, amikor az apja holttesténél megjelent.

— Tud arról, hogy Mariska ki akart békülni az anyjával?

— Igen. Engem is felkért a békítésre.

— Mennyi vagyona lehetett Haverdának és feleségének?

— Körülbelül egy negyed millió érték.

A tanu ezután elmondja, hogy Haverda halála előtt két nappal egy 21800 koronáról szóló kötelezvényt kellett Haverdának egyik „nőismerőse” részére aláírni. Ezt nagy ügyvel-bajjal ő iratta alá, mert félték, hogy a felesége megtudja.

Haverdáné a férje haldoklásakor senkit se engedett a betegágyhoz, mert félt, hogy végrendeletének megmásítására készítetik a rokonai.

Az elnök ezután délután fél 4 óráig felfüggesztette a tárgyalást.

Popper ellen.

Szünet után

Bródy Ernő kéri Grósz Adolfot tanuként kihallgatni arra, hogy Popper ellen hamis eskü miatt eljárás van folyamatban.

A bíróság elutasítja az indítványt. A védő semmisségi panaszt jelentett be a végzés ellen.

Fodor József vasuti kalauz a következő tanu. Eskü alatt vallja, hogy 18-án Szabadkán látta Vojthát Antalt.

A délutáni tárgyalásnak egyik tanuja Zódy Benedek korcsmáros volt, aki Haverda Boldizsár végrendeletének készítésénél tanu volt. Elmondja, hogy Haverdáné azt mondotta neki:

— Az a cafat leány itthon volt! Az a szemtelen megtanította kis fiát, hogy boruljon térdre előttem és kérjen bocsánatot az anyja számára. Én azonban elkergettem!

Ő ekkor megjegyezte, hogyan lehet egy anya ilyen szívtelen, mire Haverdáné kijelentette, hogy neki nincs szíve. Mikor a végrendeletet elkészítették, ő (Zódy) megkérdezte Haverdát, hogy a leányát miért tagadja ki. Haverdáné ekkor közbevágott:

— Magának semmi köze ehez. Ezt mi régen elhatároztuk.

Hazudik a tanu!

Dengl Alajos, Haverda Boldizsárné sógora volt a következő tanu. Elmondja, felesége ellensége Haverda Mariskának és nem szeretne felesége szócsove lenni, ezért kéri, oldják fel a vallomás alól. Az elnök felszólítja, hogy valljon. A tanu ezeket mondja:

— Mariska és szülei azért voltak haragban, mert Mariska erkölcstelen életet élt és állandóan gyalázta szüleit. Nincs ugyan erről közvetlen tudomásom, de tudom, hogy Haverdáné gyakran panaszkodott e miatt.

Az ügyvédek kérdésére, hogy volt-e Denglnek vagyona, a tanu kijelenti, hogy erre nem válaszol, mert tudja, hogy mit céloznak ezzel. Ez a dolog pör alatt áll és ő nem nyilatkozik. (Denglét tudvalevőleg a hagyaték elikkasztásával vádolják.)

Bródy Ernő dr. védő: Szerepel-e a Haverda hagyatékban egy kötelezvény, amely szerint Haverdáné adós 26,000 koronával Denglnek?

Tanu: Igen. Én adtam neki pénzt.

A védő erre konstatálni kívánja, hogy Haverdánénak akkor, mikor e kölcsönt Denglétől felvette, a Szabadkai Takarékpénztárban 120,000 koronája volt és így nem volt szüksége pénzre.

Az ügyész a tanu meghiteltetését indítványozza.

Bródy Ernő dr.: Arra való hivatkozással, hogy a tanu érdekelt fél és gyűlöli Haverda Mariskát, valamint arra való hivatkozással, hogy a többi tanu igazolni fogja, hogy Dengl tudva valótlanúságot állított, szintén kéri a megeskétést.

A védő indítványa nagy meglepetést keltett, de a bíróság a tanut megeskettette.

Rácz Ernő és Mladoniczky Aladár, akiknek viszonyuk volt Haverda Mariskával, az ügyre vonatkozólag lényegtelen vallomást tesznek.

A férj vallomása.

Jarmatzky Aladár, Haverda Mariska volt férje a következő tanu.

— Haverda Boldizsár — ugymond a tanu — ígérte nekem, hogy társa lehetek irodájában. Mikor azonban Mariskát elvettem, csak 800 forint fizetést akart nekem adni. Haverdáné nagyon haragudott a leányára úgy, hogy

én azt hittem, Mariska talán nem is édes lánya, csak csempészett gyermeke. Mikor Pestre utazott, nem is látogatott meg minket és amikor a fiam areképét elküldtük, visszaküldte. Mikor Mariska apja temetésére ment, Haverdáné elkergette a ravatal mellől.

Elmondja ezután, hogy Haverda Boldizsárnak 1898-ban 600.000 korona vagyona volt és a hagyatéki leltárba mégis csak 250.000 koronát vettek fel, dacára annak, hogy a vagyon azóta csak gyarapodhatott. Haverdáné halála után pedig csak 142.000 korona hagyatéki vagyont találtak, úgy, hogy neki az a gyanuja, hogy a hagyatékot egy részét ellopták. A feleségétől azért vált el, mert kölcsönösen elidegenedtek egymástól.

Jarmatzky vallomását a védők és az ügyész valóknak fogadják el és a megeskétést mellőzik.

Vojtha dühöng.

A mai nap utolsó tanuja Szalay József, Hódmezővásárhely rendőrkapitánya.

Vojtha felszólal, hogy Szalay vele ellenséges viszonyban van, mert egy izben lakásán nyakoncsipte a rendőrkapitányt és kirugta.

Szalay tagadta ezt és kijelenti, hogy Vojthát azért kellett elbocsátani, mert az általa kezelt pénzekben hiányokat találtak.

Vojtha indulatosan felpattan és dühösen kiabál:

— Én magát kirugtam és felpofoztam, azért kellett mennem Vásárhelyről. Most maga azért vall ellenem! Tanuja is volt a pofonnak és a kirugásnak!

A törvényszék a tanut megesketi és a tárgyalás folytatását szombat reggelre tüzi ki.

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

A színház műsora:

Szombat: Laczkovics kapitány, színmű. Bemutató előadás. (B. bérlet.)

* Nebántsvirág. Az idén először adták a bájos zenéjű Nebántsvirágot, mely újabb sikert hozott Dióssy Nusinak és egészben sikerült estét a közönségnek. A primadonna mellett legtöbbet tapsolt a közönség Leóveynek, aki Celestint adta pazar humorral, óriási derűtséget váltva ki a publikumból. Jót produkáltak Polgár, Benkóné, Boda, Várnay és Kulcsár. Valamiképpen kellene azon segíteni, hogy a nézőtérén a felvonások alatt világosabb legyen, mert a teljes sötétségben kellemtelen a közlekedés. H. G.

* Laczkovics kapitány. Holnap lesz a bemutatója a budapesti Nemzeti Színház nagy-sikerű színműújdonosságának, a Laczkovics kapitány-nak. A színtársulat nagy gonddal készült az érdekes, irodalmi becsesel bíró színdarab premiéréjére. A főszereplők a következők: K. Kápolnay Juliska, H. Harmath Józsa, Zalay Margit, Kesztler, Várnay, Delli, Beregi, Ditrói és Boda.

* Vasárnapi előadások. Vasárnap délután mérsékelt helyárak mellett Bakonyi Károly és Kálmán Imre nagyszerű, diadalmas operettje, a Tatárjárás kerül színpadra. Este másodsor játsszák a Laczkovics kapitány-t.

* Buridán számar. A jövő hét játérendjének szenzációja az a bohózat-újdonosság lesz, amelyre nagyban készül a színtársulat. A bohózat címe Buridán számar, a legszelleme-sebb francia bohózatok egyike s a Vigaszínház-nak állandó műsordarabja.

* Új műsor az Urániában. Csupa szín és hangulat, tarkítva tudományos ízű látványokkal, ez az Uránia-színház új műsorának általános képe. Ahány mozgófénykép, annyi remeke

a kinematografiának. Különösen gazdag az új műsor humoros képekben, melyek kacagtatóbbnál-kacagtatóbb tárgyakkal nagy mértékben biztosítják a közönség mulattatását. A természet után készült látványosságok között nagy érdeklődésre számíthat Columbia, ez a természeti szépségekben gazdag amerikai ország, továbbá a selyem-ipar, mely folytatása az Urániában már bemutatóra került mozgóképnek, mely a selyem-hernyó tenyésztést mutatta be.

791

Családi drámák a fővárosban.

Távirati tudósítás.

Arad, november 5.

(A családirtó.)

A Nagymező utca 66. szám alatti ósdi ház előtt már a kora reggeli órákban nagy csoportosulás van. Akit az utja erre visz, megáll egy percre egy zárt boltajtó előtt, amely fölött ez a cím van elhelyezve: *Üveges, keretezési és fényképnagyító vállalat.*

A boltban tegnap estig egy becsületes és családját az önfeláldozásig szerető kereskedő töprengett azon, hogy miért éppen őt üldözi olyan kegyetlenül a sors. Az üzlet ajtajára kalligrafikus írással ilyen tartalmu cédula van ragasztva:

Szombat és ünneppon az üzlet estig zárva marad. (Esti öt órakor nyitattik.) Lakás: Teréz körút 31. III. 32. Esetleges kívánságokat tessék kis cédulára felírva az ajtónál bedobni.

Az Isten áldása azonban csak abban nyilvánult meg Lévai Mórénál, hogy egyre-másra jöttek a gyerekek. A szerencsétlen ember mindig szeretettel gondolt rájuk és ha szó volt róluk, mindig csak azt hajtogatta:

— Semminek nem örülök úgy, mint a gyerekeimnek. Csak az aggaszt, hogy ők is ilyen proletár-sorban maradnak, mint amilyenben én leledzem. Szegények, ha nekik is házbér-gondjaik lesznek, akkor akár ne is születnek volna.

A házbér okozott gondot Lévainak. Majdnem minden negyedkor ki kellett költöznie egy másik lakásba. Az egyikben a háziurnak nem tetszett, hogy albérlőt tart, a másik kifogásolta a gyerekeket, a harmadik pontos fizetést kívánt: elsejére. Ha másodikán jött a pénz, az elég ok volt a felmondásra.

Lévai Mórén a Rókus-kórház sebészeti osztályán feküdt egész éjjel eszméletlen állapotban. Kihallgatni nem lehetett, melléből hajnalban már csak tompa hörgések törtek elő. *Nyolc óra előtt néhány perccel pedig kiszünetelt.* Egy család utolsó élő tagja pusztult el vele.

(Agyonverte a feleségét.)

Lévai Mór családirtása már ma délelőttre utánzót talált. A gyilkos egy 65 éves aggasztán, aki kegyetlen módon gyilkolta meg 58 éves feleségét.

Ma délelőtt Tóth János budapesti rendőrkapitánynál jelentkezett egy öreg ember és a következőket mondotta:

— Kapitány ur, Krausz Ignác cipészmeszter vagyok, éppen most gyilkoltam meg a feleségemet. Itt a balta, amelylyel agyonvertem.

Ezzel a kapitány íróasztalára letette a papirosba burkolt véres baltát.

Azután a következőket mondotta el:

— Bleier Julia a második feleségem. Nagyon rosszul éltünk. Most a Király-utca 28. szám alatt laktunk, a harmadik emeleten. Az asszony engem agyondolgoztatott, amellettt kintzött, ütött, vert, koplaltatott, sőt igen gyakran késsel támadt meg. Meguntam és elhatároztam, hogy véget vetek szenvedéseimnek. Amikor ma reggel újra megtámadott, felkaptam a

konyhában a baltát és agyonütöttem. Azután a lakást lezártam, a kulcsot átadtam a házmesterné anyjának és eljöttem ide.

A főkapitányságról Császik Pál dr. rendőrfogalmazó ment ki a helyszínre, de a kulcsról a házmesterék nem tudtak, a rendőrök az ablakon át mentek be a harmadik emeleti lakásba, amely konyhából és alkoves szobából áll.

A konyhában, a konyhaszekrény közelében, vértócsában, teljesen szétroncsolt fejjel feküdt az öreg asszony, aki akkor még élt. A mentőket hívták, kik a haldoklót elszállították a Rókus-kórházba, ahol még felvétele alatt meghalt.

A szomszédok szerint Krauszék állandóan veszekedtek azért, mert Krausz munkakerülő volt, dolgozni nem akart. A szűk lakásban most is kilenc ágy állott, az öreg asszony kilenc albérlőt tartott.

Az éheztetés sem felel meg a valóságnak, a rendőrfogalmazó a konyhakályhában egy fél sült libát talált.

Krausz egykedvűen vette tudomásul letartóztatását.

— Az én szenvedéseim nem ismélldhetnek meg — mondotta. Nincs az a börtön, amely jobb ne volna az én otthonomnál.

Művészek otthonukban.

Undi S. Mariskáról.

Mint egy kis rózsaszín nipp, úgy ült az előkelő Englischer Hoff halléjában Münchenben. Sietve hagytam ott ebédemet, hogy vele lehessen. Új rózsaszín párisi szabású elegáns ruhában, hozzávaló nagy, rózsaszín kalapban, igazán megkapóan kedves volt és amikor bemutattam őt ismerőseimnek, őszinte csodálkozással kiáltottak fel:

— Undi Mariska?! A magyar festőművész?! Ilyen bájos, ilyen édes, ilyen fiatal és szép?!

Ugy van az, hogy írónóket, művésznóket mindig valami tudakos száraz, hosszú lénynek képzel a közönség. Azért volt olyan meglepő, hogy ezuttal egy hihetetlenül apró kezű, mosolygós kis lány nevetett ránk. Párisból jött a művészlány, ahol tanulmányokat végzett. És megállapodott a komoly művészetek hazájában, Münchenben. Vele lakott nővére, Undi S. Carla, kinek neve ugyan csak a komoly művészetet jelenti. Sidló Ferenc, a szobrász, a Carla vőlegénye mosolyogva hallgatta azt a gyors csevegést, melyet hárman rögtönözünk.

— Ne várakoztassuk a modellt, — szólt gyöngéden a vőlegény szobrász és a leendő művészpár eltávozott.

Megnéztük Undi Mariskával a Lenbach kiállítását és a szecessió modernet.

— Hó! álljunk meg itt! — kiáltott fel egy-egy kirakat előtt és valamiben gyönyörködött, amit az én szemem észre se vett volna. Mindenütt talált a tekintete egy vonalat, egy hajlást, ami neki életet és színt jelentett, másoknak egy élettelen, holt vonalat. És szólt:

— Szeretem nézni a kirakatokat és az utcán az embereket. Münchenben annyit lehet tanulni. Ez a párisi ruha nekem idegen. Saját tervezetű ruhákat szoktam hordani rendszeren. Amiről érzem, hogy egyéniségemhez tartozik, engem kiegészít. Szeretném reformálni a női ruházatot. Rythmusba hozni a nő lényét és ruházását. Beteggé tesz a disszonáns tolett. Régebben egyáltalán nem törődtem a ruházattal, de egy idő óta kialakult a lelkemben valami nagy, harmonikus érzés.

Ilyeneket mesélt Undi S. Mariska magáról. És én elnéstem, amint leányos bájjal, művészi komolysággal cseveg. Tudom róla, hogy barátaihoz nemes

és jószágos, aggodé és gyöngéd; amikor neki pénz van, másnak is van. Bájos szép lány Undi S. Mariska. Odakünn a művészvilágban olasz, francia, német gavallérok járnak utána — hiába. A viszontlátásra bucsuztunk el. Ő is, én is kóboroltunk a nagy világban és budapesti otthonában adtunk találkozót a külföldi után.

Igéretemhez hiven betoppantam. Egy jószágon kedves arcú asszony, a művészlány édesanyja fogadott. Ő vezetett Mariskához. Ott volt a szobájában. Nem elegáns párisi ruhában, hanem maga rajzolta-szabta pongyolában, amely őt előre nyúló szabad nyakával végtelenül bájosná, gyerekesé tette. Gesztenye-barna haja ki volt bontva, fésülködött éppen. Aztán a fekete nagy fésűvel kezében, szétomló hajjal letelepedett egy irinyó-pirinyó zsámolyra. Felkötökölt a térdére és szörnyen mentegőzött.

— Az este érkeztem haza a külföldről. Azért keltem fel későn. Aztán itt van egy néni, a mama barátnője, az se akart felkelni. Igazán azért késünk meg...

Mosolyogva hallgattam. Ezalatt sorba vizsgáltam a szobájában mindent. A falak tele vannak művészi, félig kész, vagy befejezett képekkel. Akkor íróasztala van, hogy akár táncolni lehet rajta. És az telis-tele rakva ezer aprósággal. De nem a jól megszokott, sablonos figurákkal. Az valamennyi egy-egy művészi ötlet, kompozíció.

— Ez meg van az Iparművészeti kiadásban is, — szólt néha.

Aztán beszélt még közeli terveiről. Hogy utazni megy ismét. De már nem idegenbe. Hanem oda le a székely földre, ahol minden kapalj, minden háztető fog neki valamit mesélni.

— Ismét elmező... látja... — szólt közbe az édesanyja. — Maguk mindig mennek. Mindig. Nem jó, ha az ember művésznőnek, írónőnek az édesanyja.

De hát valahogy belenyugosznak az édesanyák is, mert tudják, hogy kétannyit él az író, a művész, mint azok, akik nem termettek a meglátásokra.

— Nehogy elmenj, míg meg nem nézed az új gyermekkorházat, — szólt Undi S. Mariska. Én terveztem. Csupa melegség, csupa szeretet. A mikor könyvet adsz ki, én fogom illusztrálni. Éa csakugyan ismét fölcsodázta sátorfáját a kis művészlány. De a székelyek vadvirágos földjén egy kis csalódás érte. Nem a művészt, hanem a lányt. Ott állott a nagy hegyek között egyedül. Aki világos városokban férfias biztonsággal ment virágos pályáján, a székely földön élelem és modell hiányában fennakadt. Több előkészülettel kell ilyen utra menni. Saját szavai szerint itt átélte a festők minden nyomoruságát.

Ez a művészlány igen szép karriert csinált. Benső tűz ég a lelkében, a művészetek rajongó szeretete. Ha újra kezdeném, ismét csak ott kezdeném, azt szokta mondani. Csupa melegség, csupa rajongás a szava, mikor arról beszél. Jövőt nem jósolhatok neki, mert az már betelt, eljött, itt van. Oda jutott fiatalon, ahová művészember is olykor későre jut el. Neve ma már nemcsak a művészet történetében számít, hanem a művelt közönség körében is.

Levelében így ír:

Mütermem lesz, Éva. Mütermem. Ott a romantikus, a szépséges Budán, a Nyul-utcában. Olyat még nem láttak, amilyen az lesz. Okvetlen fogod szeretni. Olyanra akarom csinálni, mint valami mesét, amelynek Undi Mariska a címe.

Igy ír. Ez a végtelenül bájos, kedves kis művészlány megérdemli, hogy azok is szeressék, akik nem ismerik.

Adám Éva.

Az első Kölcsey-zsur.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 5

Bátor őszinteséggel, melybe egy kis védőbeszéd is vegyült, nyitotta meg a Kölcsey-Egyesület idei zsur-szezonját Szöllősi István. A védekezésre az egyesület eddigi, különösen pedig tavalyi működése után nem volt sok szükség, az őszinteségre s az abban megnyilvánuló öntudatra és ön bizalomra pedig az egyesület mostani vezetőségének éppen úgy szüksége van, mint edes mindnyájunknak. Az őszinteségre kiváltképp nekünk, hogy elismerjük az érdemeiket, amelyeket ez az egyesület eddig szerzett, az önbizalomra pedig az egyesületnek, mert az eddigi sikereket csak újabb munkával, újabb tudatos törekvéssel lehet a jövő számára biztosítani. Ehez a munkához igazán olyan rendíthetetlen önbizalom, a hivatásnak olyan erős megérzése és teljesítése szükséges, amilyenről Szöllősi tett tanulságot memcsak régebbi, de mai működésével is.

Szöllősi mai felolvasását lapunk tárcarovatában találja meg az olvasó. Kozma Andornak új verseskötetéről, a „Magyar Szimfóniák“-ról szólott a felolvasás azzal a kis előbeszédrel, amelyről fentebb szólottunk. Maga a felolvasás igazolja a szerző öntudatát, mert érdekes és értékes dolgot nyújt. Egy erős magyar poétát méltat illően és jellemzően abból az aktualitásból, hogy annak új kötete jelent meg. Ebből a kötetből szavalt el három verset Beregi Sándor, az aradi Nemzeti Színház művésze. Az interpretálás, különösen a két utolsó versnél, a „Vasárnap“-nál és a „Karthagói harangok“-nál hű és hatásos volt s arról igazán nem Beregi tehet, ha a városháza dísztermének — ahol a zsurt tartották — olyan rossz akusztikája van, hogy minden hangosabb szó ráfekszik a következőre.

A program harmadik pontjaul Farkas Ferencnek „A szinpad határolásáról és a szinpad művészetéről“ írott megjegyzéseit olvasta fel Szendrei Mihály. A szinpad határolás feltételeiről szólva, megemlékezik Farkas a színész egyéniségéről. Az egyéniség — mondja — nem ellentéte a szerep hű tolmácsolásának. Eredetiség ez, mely teremti, idomítja és felfrissíti a szinpad megjátszás formáit és a színész lelkéből alakítja ki a szerepet. A tapsról megjegyzi, hogy a kritika nélküli taps kritika nélküli játékra vezet. Igen fontosnak tartja a rendező szerepét és itt összehasonlítva a vidéki és aradi szinpadot a fővárosival, azt mondja, hogy például az aradi szinpadot a Vigszínház szinpadán annak eszközeivel és rendezőivel egy hónapi gyakorlat után teljesen fővárosi nivóju előadást produkálna.

Ezután következett az est pikantériája. Szendrei szinigazgatóból, a szinikritikus Farkas Ferenc interpretációjából, a kritikus bírálója lett és az értekezés felolvasása után hozzáfűzte ahhoz saját megjegyzéseit. Ő — ugymond — azért csapott fel Farkas felolvasójának, mert gondolta, hogyha már ütni kell a direktort, legyen ő a verekedő, aki egyuttal vissza is adhat azokból az ütésekből, melyeket esetleg kapni fog. Örömmel látja, hogy csalódott és ezért csak néhány kijelentésére akar reflektálni. Szerinte a színész sohasem tagadhatja meg igazi énjét, mert mihelyt ezt teszi, természetellenes lesz. A nagy drámairók egyes szerepeket egyenesen rászabtak egy-egy színészre. A mi pedig a színész megítélését illeti, ebben szerinte nagy szerepe van a kritikus rokonvagy allenszenvének és ő maga jogot vesz magának arra, hogy azt a jóakarót, mely Far-

kas irásából az aradi társulat részére megnyilatkozik, ünnepélyesen leszegezze.

Szendrei talpraesett megjegyzései nagy derűtséget és tapsot szereztek, melyből megfelelő nagy rész a távollevő Farkas Ferencnek is kijutott.

A befejező előadás Szabó Ernő dr.-é volt. Jókai alakító tehetségét mutatta be két novellán, a „Petki Farkas leányán“ és a „Kalózkirály“-on, melyek mindegyikének témáját készen kapta Jókai. Az anyagból azonban csak Jókai csodás fantáziája teremtett művészi elbeszélést és ez átalakítás, ez újáteremtés munkáját világította meg néhány érdekes megjegyzéssel, bár talán kissé aprólékosággal az előadó. A közönség, mely indokolatlan hagyományból jórészt ma is női publikum volt, tapssal adózott Jókai emlékének. Talán a legközelebbi zsur, mely a „Nyugat“ aradi bemutatkozása lesz, férfiközönséget is teremt a Kölcsey-Egyesületnek.

Hirek Roosevel haláláról.

Titokzatos vadászszerecsétlenség.

— Fővárosi tudósítónk telefonjelentése. —

Arad, november 5.

Fővárosi tudósítónk jelentése szerint ma éjjel egy külföldről jött s eddig ellenőrizhetlen és valószínűtlenül hangzó távirati értesítés keltett óriási szenzációt. A távirat szerint az amerikai Egyesült-Államok volt elnöke, Roosevelt Tivadar, aki jelenleg Afrikában vadászik, súlyosan megsebesült. Vagy szerecsétlenség érte, vagy gyilkosságnak esett áldozatul a vadászaton. A sebesülés körülményei még nincsenek tisztázva.

A világhírű államférfiu tragikus sorsáról érkezett hírek forrása egy berlini lap volt. A *Berliner Lokalanzeiger* ugyanis Londonból táviratot kapott, mely elsőnek adta tudtul, hogy Roosevel afrikai vadászaton megsebesült. Egy későbbi, ugyancsak az említett laphoz érkezett sürgöny szerint meghalt sérülései következtében. Ezek a hírek éjfélig megerősítést nem nyertek.

Mint fővárosi tudósítónk késő éjjel jelenti, a *Pester Lloyd* a *Lokalanzeiger*hez fordult s a világraszóló esemény felől érdeklődött. A berlini lap szerkesztősége a következő távirati választ adta:

„Párisból kaptunk sürgönyt, mely azt mondja, hogy londoni és newyorki hiradás szerint megölték Rooseveltet egy afrikai vadászaton; sürgönyileg Newyorkba fordultunk s onnan a következőket válaszolták: Ezek a hírek Newyorkban már reggel elváltak terjedve, azonban a szerkesztőségek nem közölték, mert az itteni angol nagykövetségen nem tudtak semmit a dologról és valószínűtlennek tartják. A hír azonban Páris felől is megerősítést nyert.

Mint fővárosi tudósítónk éjjel két órakor jelenti, Párisból a következő távirat érkezett Budapestre: Páris, november 5. éjjel 1 óra: A *Daily Mail* itteni irodája Londonból a hír megerősítését nyerte, de azt nem tudja, vajjon Rooseveltet a vadászaton rinocerosz sebesítette-e meg, vagy pedig benszülöttek ejtettek rajta sérülést.

Steinheilné válasza

Haverda Mariskának.

*

Páris, tárgyalás estéjén.

Nagyságos Asszonyom,

ne csodálkozzék, hogy ily gyorsan kap választ a messzi magyar Alföldről ide küldött soraira, hanem — ha már éppen magyarázatot keres — tudja be ezt a gyorsaságot a szabadkai fogház személyzetének, mely a legnagyobb udvariassággal dróton tudatta velem az Ön kedves részvénytájékoztatóját, no meg a párisi fogház őreinek, akik tőlem sem tagadták meg azt a lovagiasságot, melylyel mint férfiak nekünk, szép asszonyoknak, tartoznak. Előttöm igazán nem is szükséges mentegetnie magát, vagy a szabadkai ügyészt, aki a fogház bus magányában az Ön szórakoztatására vállalkozott. Megértem az ügyészt és még inkább megértem Önt, aki — úgy mondják — nem próbálkozott ellenállni Winckler doktor kereszt-kérdéseinek. Itt a fogházban mi nagyon meg tudjuk becsülni és nagyon megtanuljuk félni a király vagy a köztársaság ügyészt és igazán szeretném látni azt a nőtársamat, aki a cella hűvös sivárságában visszautasítja legfőbb urát és parancsolóját, a törvényszéki ügyészt.

Különben is úgy hiszem, így egymás között fölösleges védekeznünk a buta paragrafusok vádjai ellen. Mert nemde, elhiszi rólam, hogy éppoly kevésbé vagyok bünső Monsieur Steinheil halálában, vagy szegény édesanyám szomorú végében, mint Ön annak a zsigori magyar uri-parasztasszonynak megölésében? Én legalább esőpet sem tudom Önt kárhóztatni és nem tudnám még akkor sem, ha az a Jánossy igazán elmondta volna Önnek gyilkos szándékát. Utóvégre Ön nem volt köteles komolyan venni ennek a bolond monoklis fiúnak bejelentéseit, vagy még ha úgy is vette, egy nálunk mindig készen álló mosolylyal megadhatta neki azt a kétértelmű választ, amely igen alkalmas most a főtárgyaláskor arra, hogy az ilyen színészi hajlamu lovagok mindent magukra vállaljanak. Ami pedig engem illet, én sem ordíthattam segítségért akkor, mikor — bár kéretlenül is — megteszi valaki nekem azt a szivességet, hogy a másvilágra küldi szegény Steinheilt, aki — isten nyugosztalja — úgy sem termett erre a szép és kiélvezni való világra. De azért higgye el, én nagyon becsültem derék uramat; nem is volt neki más baja, csak hogy egy kicsit öreg volt és többet foglalkozott azokkal az arokkal, amelyeket lefestett, mint az enyémmel. Már pedig ezt ugye bár nem bocsáthattam meg neki és érthető, hogy — Moliere-re szólva — ott vettem a reggelimet, ahol találtam, még akkor is, ha a reggeli miatt egy egész éjszakát kellett otthonról távol töltenem. Ez, ugyhiszem, nem olyan nagy vétek itt Párisban, aminthogy látom, már Önöknél Keleten sem veszik ezt rossz néven és inkább haragszanak Jánossyra, mint Önre, akinek arcképe már majdnem kiszorítja a képeslapok első oldaláról az én gondosan ápolott profilomat. Népszerűek lettünk nagyon és majd ha isten és saját ügyességünk segítségével kikerülünk a fogház csuf cellájából, szívesen szolgálok Önnek jó tanácsokkal arra, hogy miként használja fel eredményesen ezt a keservesen szerzett népszerűséget. Ám ami a toalettet illeti, engedje meg, hogy megtartsam magamnak a szabónim címét, hiszen beláthatja, hogy a Szajna-partján

mégis másképpen kell iltózkodni, mint Önök-nél, a palicsi-tó poros vidékén. Minden másban számíthat kollégánkjára,

Steinheil Margueritere.

Az ügyész helyett:

Betta.

Steinheilmé

az esküdtszék előtt.

A szerető nyilatkozata.

Távirati tudósítás.

Arad, november 5.

A párisi esküdtszéki terem képe ma megváltozott. A közönség, amely sok pénzen vette meg a jegyét, zsufolásig megtöltötte a tárgyalótermet, ahol jobbra asszonyok jelentek meg. Ez föltűnt sokaknak, mert az elnök tegnap még nem engedett be egyetlen nőt se a tárgyalásra.

Ma különben nem sok dolog történt. Az ügyész ma tulságosan temperamentumos volt és sokszor ilyen kijelentést tett:

— A vádlott hazudik!

— Ez ellen tiltakozom! — kiabálta Steinheilmé.

A védője is tiltakozott az ellen, hogy vaski Steinheilmét meg merje sérteni.

A mai nap eseményei ezek:

Aki megakartá menteni Steinheilmét.

Párisból táviratozzák: *Lefèvre Jean*, aki a Steinheil-per tegnapi tárgyalása folyamán azt állította, hogy részt vett a tett elkövetésében, a vizsgálóbírótól sarokba szorítatva, megvallotta, hogy a Steinheil meggyilkoltatásánál semmiféle szerepet nem játszott.

Kijelentette, hogy hamis vallomással Steinheil asszonyt, akinek ártatlanságáról tökéletesen meg van győződve, meg akarta menteni. Végül közölte, hogy neve *Collard René*, 17 éves és drámai színész.

Tintafoltok és kötelek.

A tárgyalás mai napján Steinheilmét legelőször is arra vonatkozólag kérdezte meg az elnök: hogyan került egy tintafolt a vádlott térdére a gyilkosság után?

— Nem tudom, — mondta a vádlott — amikor a rablók megkötöztek, elvesztettem eszméletemet.

— Csodálatos, hogy sem az ágy, amelyben ön feküdt, sem a butorok nem tintázódtak be; csak az ön térdé piszkolódtott be. Valószínűnek látszik, hogy ön szándékosan tintázta be a térdét.

— Ez nem igaz. Erre feleljenek meg a szakértők.

— Az is különös, hogy az a kötel, amelyet az ön nyakán találtak, csak gyöngén volt körülkötve és fojtogatásnak nyomain se voltak láthatók. Hogyan lehetséges ez?

— Nem tudom. Én elvesztettem eszméletemet.

— Majd kihallgatjuk az orvosszakértőket. Azok is különösnek találják az esetet.

Az elnök négy orvosszakértőt hallgatott ki, akik mind igazolták, hogy a Steinheilmé nyakán talált kötel lazán állott és nem látszott nyoma se a fojtogatásnak.

Steinheilmé a szakértők vallomására ezt jegyezte meg:

— Kívánom, hogy önök is éljék át azokat a perceket, amiket én átéltem a gyilkosság éjszakáján, akkor másképpen beszélne.

A szerető nyilatkozata.

Még csak két nap múlva fogják kihallgatni Borderrel földbirtokost, aki kedvese volt Steinheilmének s akiről azt hiszik, hogy a nagyhirű

hölgy el akarta magát vétetni vele, azért is gyilkolta meg az urát.

A párisi *Le Journal* munkatársa megkérdezte Borderrelt, hogy mit fog vallani az esküdtszék előtt. A földbirtokos ezt mondta:

— Nem titok, hát előre is elmondhatom, hogy mit fogok vallani. Én őszintén szólva képtelenségnek tartom, hogy Steinheilmé a gyilkos; kétszeresen lehetetlennek tartom, hogy azért ölte volna meg a férjét, mert azt remélte: én feleségül veszem. Nagyon jól tudta, hogy én nem veszem el őt soha. Egyszer, régebben célzást tett arra, hogy elváljak a férjétől, az én feleségem lesz, s új életet fog kezdeni. Én azt mondtam, hogy ezt nem tehetem, mert nagy gyermekeim vannak, akiknek nem akarok mostohaanyát szerezni. Erről aztán többet nem is beszélt Steinheilmé. Egyszer a fiam szemrehányást tett nekem, hogy olyan nővel barátkozom, aki Faure Félixnek hosszú ideig volt kedvese. Én megnyugtattam fiamat, hogy nem szándékozom Steinheilmét feleségül venni.

— Mikor beszélt utoljára Steinheilmével? — kérdezte a hírlapíró.

— A gyilkosság előtt két héttel. Amikor azt hallottam, hogy Steinheilmé megölték, arra gondoltam, hogy talán a felesége volt a tettes. De hallva azt, hogy Steinheilmé anyját is meggyilkolták, képtelenségnek tartottam Steinheilmé bűnösségét. Amikor megtudtam, hogy komolyan őt gyanúsítják a gyilkossággal, elhatároztam, hogy soha se fogok vele érintkezni, még ha tisztázza is magát a gyanu alól.

HIREK.

Városi képviselőjelölés a III. kerületben.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 5.

Ma este nyolc órakor gyűltek össze a „Mókus”-hoz címzett vendéglőben Szalai Arnold dr. III. kerületi függetlenségi pártelnök meghívására a kerület választói, hogy a november 14-iki városi képviselőválasztásról tanácskozzanak és jelöltet állítsanak. Az értekezlet eléggé látogatott volt. Szalai dr. elnök a következő szavakkal nyitotta meg a gyűlést:

— Steiner Jakabot a kerület polgársága, több ízben választotta meg városi képviselőnek. 40 évig áldozatkész elvhű polgár volt és most hogy egészsége rendült meg, lemondott. Mindig a közérdek vezette felszólalásában és ezért sajnálattal látjuk távozását. Helye betöltésre vár. Kérem a kerület polgárait, hogy fejezzék ki, kit óhajtanak helyére küldeni.

Sárga Lukács Meisztrovits Jánost ajánlja és kéri, hogy jelöltségében egyhangulag állapodjanak meg.

Az elnök ezt határozatilag kimondotta.

Müller Károly országgyűlési képviselő emelkedett szólásra ezután és a következőket mondta:

— Nem bírtam még tudomással akkor az elnök meghívójáról, mikor én közé tettem meghívómat és ezért én is hívtam össze holnapra értekezletet. De ez nem baj, mert a polgárság egyhangulag Meisztrovitsot jelölte s így a holnapi értekezletet nem fogjuk megtartani. Azt hiszem, hogy a mai politikai viszonyok között az az éles feszültség, melyről sokat hallanak, pár nap alatt forduló pontra viszi a politikai válságot. Bárhogy dőljön is el a dolog, csak a függetlenségi párt egysége ne szenvedjen a surlódás következtében a párton kívül állók öröme. Kívánom, hogy a választás napjára a béke álljon helyre és ne lássunk mást, mint a függetlenségi párt egységét. Aradváros erős hiva a függetlenségi pártnak, amit

bizonyít az is, hogy itt néhány pillanat alatt megértettük egymást. Mikor itt megjelenek, a honnan legelső ízben küldtek a törvényhatóságba évtizedekkel ezelőtt, jól esik látnom, hogy ugyanazon bizalommal találkezem most is s ezért nem mulaszthatom el, hogy köszönetet ne mondjak s ne kívánjam, hogy tovább is ez a kerület legyen erős támasza a függetlenségi pártnak.

Faragó Rezső reflektált Müller szavaira. Lelkes örömmel halottam — ugymond — Müller Károly szavait, aki ebben a kerületben szól, hogy a másik is értsen belőle. Igaza van ha hangsúlyozza, hogy szükség van egységre fent és lent, mert az egyszerű polgárnak éppen ugy szembe kell szállnia Béccsel, mint a képviselőnek. Ambár vannak köztünk, akik nem vagyunk megelégedve a párttal, de az egység kedvéért ma nem bontunk pártkereteket. Itt a kerületben béke van. De így kell lenni a másik kerületben is és azért minden polgárnak alá kell vetnie magát annak a határozatnak, melyet az illetékes tényező mondott ki. Azért arra kell kérni mindenkit, aki függetlenségi, hogy ezt az egységet dokumentálni segítse és támogassa azokat a jelölteket, melyeket a II. kerület függetlenségi pártja hivatalosan jelöltjeül fogadott. Ezekben a súlyos időkben, a párt-egység szempontjából van szükség erre.

Ezután az elnök bezárta az értekezletet.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentés szerint e hó 6-án az időjárás: keleten sok helyütt csapadék, délen éjjeli fagy.

— Aradi rendőrfelügyelőből rozsnói rendőrkapitány. Az aradi rendőrtisztviselői karnak ismét egy rokonszenves tagja távozik Aradról. Riedt István rendőrfelügyelőt Gömör és Kishont vármegyék főispánja, Fáy Gyula Rozsnó város rendőrkapitányává nevezte ki. Riedt ma kapta meg a főispán hivatalos átiratát, melyben ez a kinevezést tudomására adja. 1906-ban foglalta el a felügyelői állást az aradi rendőrségnél Riedt, akit a fővárosi állományból hívtak meg Aradra Sarlott főkapitány. Szorgalmas és törekvő tagja volt a rendőrtisztviselői karnak, akit mint jó kollégát is szerettek tisztársai. Az oktatására bizott legénység sajnálattal látja távozását. November hó 15-ikén teszi le Riedt Fáy főispán kezébe a hivatalos esküt.

— Letartóztatott hazaáruló katonatiszt. Marburgból táviratozzák: Itt letartóztatták a 47-ik gyalogezred egyik hadnagyát hazaárulás miatt és beszállították a helyőrségi fogházba. A tiszt Görzben állomásozik és Marburgba volt vezényelve póttartalékosok kiképzésére. Tegnap este nagyobb társasággal vendéglőben vacsorázott és ott olasz származásával dicsekedett. Azt mondta, hogy ha háború törne ki Olaszország és a monarchia között, ő lenne az első, aki kemszolgálatot teljesítené Olaszország részére. A társaság felháborodással hallgatta a beszédet. A városban is elterjedt a híre és egy kereskedő feljelentette a katonai hatóságnál. A jelenet tanuit már kihallgatták és egyik tanut éjjel al-mából keltették fel, hogy kihallgatásra vigyék.

— Öngyilkos letész. Nagyváradról táviratozzák: Szikszay Zoltán mármorosugocsi esperes ma Nagyszalon-tán lakó bátyjához, Szikszay Lajos ügyvédhez utazott. Nemsokára azután, hogy bátyjához megérkezett, a ház egy félreeső helyén borotvával felvágta a kezén lévő ereket. Miretetét észrevették, meghalt. Cselekedetének oka ismeretlen.

— Egy magyar-osztrák nagykövet bojkottja a Széchenyi-Vanderbilt házasság miatt. Több amerikai lap — mint Bécsből táviratozzák — arról ad hírt, hogy hengervári Hengelmüller László báró, aki 14 éve képviseli az osztrák-magyar monarchiát a washingtoni nagykövetségen, nemsokára visszalép állásától s már át is adta kormányának nyugdíjaztatása iránt való kérvényét. A Newyorkból jött hírt szerint ennek a visszalépésnek az az oka, hogy a nagykövetet, ki azelőtt a főváros előkelő köreiben népszerű volt, társadalmilag bojkottálták. A bojkott okai igen sajtóságosak és pikáns természetűek. Ismeretes az az amerikai lapok által nagyon fájlat szokás, hogy osztrák és magyar urak „dollárhercegnőket” vesznek feleségül az újvilágból, akik szívesen jönnek Európába, ahelyett, hogy az amerikai fiataliságnak adnák kezüket. Valahányszor ilyen lakodalom volt, azt állították az amerikai lapok, hogy Hengelmüller bárónak szerepe van a házasság létrejöttében. A Széchenyi-Vanderbilt házasság alkalmával azt irták a nagykövetről, hogy egyenesen ő volt annak közvetítője. Sőt tudtak arról is, hogy Braganza herceg és Stewart kisasszony házassága körül is nagyon sokat fáradozott a nagykövet. Nehány hét előtt Sigray Antal gróf, aki annak idején Széchenyi László gróf náznagya volt, Washingtonban tartózkodott és már Amerikába érkeztek megállapították az ottani újságok, hogy a gróftól nem más cél vezette a tengeren túlra, minthogy gazdag menyasszonyt keressen magának. Hengelmüller báró Sigray tiszteletére bankettet adott és a magyar ur szomszédnőjéül a washingtoni társaság legszébb és leggazdagabb tagja volt kiszemelve. Állítólag a leány szülei idejekorán értesültek ennek az asztal melletti elhelyezésnek céljáról és az utolsó pillanatban lemondták megjelenésüket, úgy, hogy Sigray gróf egy férjes és nem is gazdag hölgy szomszédságába került. Ettől a naptól kezdve a „Fehér Város” előkelősége társadalmi bojkott alá vetette a bárót, vendégszerető házáat az amerikai családok elkerülték és a nagykövetnek sem küldtek többé meghívót. Hengelmüller báró ennek következtében kérte visszahívását. Felelevenítik az amerikai lapok azt is, hogy Vanderbilt Gladys tulajdonképpen Sigraynak volt szánva, míg Széchenyi csak mint barát utazott vele Amerikába. Sigray gróf az osztrák-magyar konzul házában tartott banketten mint Vanderbilt kisasszony szomszédja volt beosztva az asztalhoz. Véletlen akadályozta meg a gróftól a megjelenésben és így került a dollárkirálynő Széchenyi gróf mellé, akit megszeretni pillanatok műve volt s akit eljegyeznie szintén nem került nagy megerőltetésbe.

— Életmentő gazdatiszt. Felmérésről írják nekünk: Hollósy Kálmán dr. felmérési birtokának egyik tanyáján van egy vizgyűjtő medence, melyből a jószágot itatják. A medence szélessége nyolc méter és tizenöt méter mély. Az este Horga Juon, Juon nevű 14 éves fiú, ki saját disznóit akarta itatni a tanyai vizmedencéből, a vízhez közeledés közben elesett és belezuhant a mély vízbe, mit nálánál kisebb társa észrevéve nagy lármát csapott. Az uradalmi gazdatiszt, Deutsch Miksa a magtárban dolgozó munkások mellől meghallotta ezt és oda sietett, ahol bámulva és jajgatva talált vagy hat román embert. Kérdésére azt felelték, hogy Juon a kutba esett. Deutsch erre leugrott a kutba és az elmerült pártort elevenen felhozta, akinek így komoly baja nem történt.

— Porszivógép bérbeadása. A város, mint megirtuk, porszivó gépet vett. A városházán és színházban elvégezte a munkát s most a tanács elhatározta, hogy magánosoknak bérbé adja. A mérnöki hivatal előterjesztésére óránként 2 korona bér mellett adják a gépet használatba.

— Az orvos büne. Prágából különös bűntény meghiusulásáról hoz hírt a táviró. A napokban egy prágai ur, aki bécsi lapokat járta, az újságjai között egy postrestante levelet talált, amely véletlenül csuszhatott a levelek közé a postahivatalban. Fölbontotta a lapok amelyben a címzettnek valaki ezt írta: „Itt küldök neked egy adag mérget, amely lassan de biztosan öl, de melynek a nyomai nem láthatók a testen. A prágai ur a levelet a rendőrségre vitte, amely bűntényt sejtett és visszavitte a postára, várva, hogy ki jelentkezik érte. Nemsokára megjelent Král prágai vendéglős felesége, aki a postrestante levelet kérte. Átadták neki, de egyben le is tartóztatták. A rendőrség megállapította, hogy Králnak régen viszonya van Kohn Lajos dr. csernovici orvossal, akivel megbeszéltek, hogy Krált elteszik láb alól. Ezért küldte az orvos a mérget az asszonynak. Mindkettőjüket letartóztatták. Bevallották, hogy csakugyan megakarták mérgezni Krált.

— Letartóztatott szelhámosok. Az aradi rendőrségre ma két országos csalót állítottak elő a detektívek, akiket Greén Nándor főkapitány letartóztatott és így megakadályozott abban, hogy Aradot is úgy végig pumpolhassák, mint ezt Budapesten, Szolnokon, Kecskeméten, Szegeden és Temevárott megtették. Fodor János és Barna Sándor a két fiatalember neve, akik a jószívek könyörületeségét a legrutabb módon felhasználva arra, hogy gondtalan ur életmódot biztosítsanak maguknak. Az előbbi a kiskereskedők országos egyesületének volt titkárja Budapesten, de elbocsátották állásából, szabálytalanságok miatt, az utóbbi magánhivatalnok volt. Tauszk Ferenc dr. egyetemi tanár aláírásának és az Erzsébet szanatórium igazgatósága pecsétjének meghamisításával gyűjtőívet készítettek és azzal országos pumpoló-körutra indultak. Fodor mindenütt mint tüdőbeteg „lapszerkesztő” szerepelt, aki hatalmas összeköttetésekkel dicsekedett, melyek őt a főváros előkelő pénzügyi köreiből fűzik s ez uton különösen a pénzügyi körökben működött feltűnő eredménnyel. Aradon is jobbra pénzi tételnél kopogtatott. Tegnap beállított a Hitelbank igazgatójához, Wittich Sándorhoz, aki a gyűjtésre felhatalmazó hatósági engedélyt is kérte. Ettől úgy megijedt az alszerkesztő ur, hogy kifutott a bankhelyiségből és zavarában ott felelte a gyűjtőívet, melyet az igazgató átadott Valenta József detektívnek, aki aztán egyik aradi szállodában elcsipte a csalókat. Kihallgatásukkor azzal védekeztek, hogy az állásnéküliség készítette őket a bűn útjára.

— Öngyilkos cseléd. Lapunk mai számában írtunk Szaka Zsófi cselédleány öngyilkosságáról. A cseléd anyja ma kijelentette, hogy valószínűleg a leánynak a rendőrség előtt tett állítása, mintha vele Lebovits Lipótné rosszul bánt volna.

— Betörés az Aradi Ipar- és Népbank békéscsabai fiókjánál. A békéscsabai rendőrségnek ma este érkezett sürgőnye szerint ott ma délután két és három óra között egy 20—25 év körüli szőke fiatalember betörést követett el az aradi Ipar- és Népbank fiókjánál. Az utcára nyíló főbejáratot feltörve hatolt be a helyiségbe és ott 10 és 20 frankos aranypénzeket továbbá két darab 100 koronás aranyat lopott el. A kár körülbelül 500 korona. A rendőrség megindította a nyomozást.

— Születések, halálozások. Az aradi anyakönyvi hivatalban november 5-én a következő születéseket és halálozásokat jelentették be: Született: Császár Tivadar városi sertés kondásnak György nevű fia. Meghalt: Nagy Zsuzsanna 7 napos leány, Toldi Lajos 34 éves cipészmeister. Tabakovits Gyula 46 éves pincér, Bahner Ferenc 13 éves lakatos tanonc.

— Kossak csász. és kir. udv. és kamara fényképész műterme. Weitzer János-utca 3. sz. Telefon 657. 2811

— Perzsa szőnyegraktáramat a Neuman-palotában Széchenyi-utcai oldalon megnyitottam. Szíves pártfogást kérek. Tisztelettel Schwarz Zsigmond. 3811

— Francia likőrök legbiztosabb készítésére, — házilag — a likőr aroma 1 üveg 60 fillér Vojtek és Weisznál.

TARKASÁGOK.

(Az igazság hajdan és most.) Szalai Arnold dr. ügyvéd a napokban egy polgári pört tárgyalta a törvényszéken. Valami szerződésből származó kisebb pör volt, ám azért az ügyvéd mégis nagy hévvel védelmezte ügyfele érdekeit. Meg is nyerte a pört és az ellenfélnek fizetni kellett.

Ma megjelent az ellenfél a Szalai irodájában és nagy busan előszedte az öreg bőrbütykellárát, hogy lefizesse a törvényszék által megítélt ügyvédi költséget.

— Hej, ügyvéd ur, még se igazságos az, ami velem történt.

— Hogy érti ezt?

— Hát ugy, hogy még a vak is láthatta, hogy nekem volt igazam, mégis elvesztettem a pört. Régente nem így volt ez. Ezelőtt az nyerte is meg a pört, akinek igaza volt.

— Ja, barátom, — felelte Szalai — az régen volt, amikor az nyerte meg a pört, akinek igaza volt. Ma annak van igaza, aki a pört megnyeri.

(A levegő.) Bleriot csodálatos sikere még mindig foglalkoztatja az embereket. Arról beszélnek társaságokban, hogy egy pénzeszoport leakarja hozni Aradra is a zseniális franciát.

— Ti nem tudjátok, — mondta egy ugynevezett szakférfi — hogy Bleriot zsenialitása a repülésen kívül még miben nyilvánul meg.

— Abban, hogy gyönyörűen tudja kormányozni a gépét. Ugy halad a levegőben akár egy sas.

— Ez igaz, — felelte a szakember — de a legnagyobb zsenialitása abban mutatkozik, hogy nemcsak aviatikusként mutatkozott be, hanem filozófusként is.

— Hogyan?

— Ő volt az első, aki megdöntötte azt a filozófiai tételt, hogy a levegőből nem lehet megélni.

(A holt-szezon.) Egy budapesti ur a napokban Aradon járt és véletlenül összetalálkozott azzal a fiatal orvossal, aki Budapesten vele egy hónapos szobát bérelt. Örömmel ölelték meg egymást.

— Hát te Aradra kerültél? — kérdezte a pesti ur.

— Igen. Már egy pár éve itt lakom.

— Hogy vagy egyébként? Ugy-e Arad jó terület? Hallom, itt mindig van valami járványos betegség.

— Van.

— Különbben jól megy a dolgod?

— Most elég jól. Tudod, nekünk most van a holt-szezonunk.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Fegyházra ítelt gyilkosok. Az aradi királyi törvényszék mint esküdtbiróság ma hozta meg ítéletét a Popa testvérek bűnyűgyében, akik Nádasdon a múlt év őszén vad kegyetlenséggel meggyilkolták Horka János erdőőr. Az esküdttek szándékos emberölés büntetésében bűnösnek mondták ki a vádlottakat, mire a bíróság 12—12 évi fegyházbüntetésre ítélte őket. A védők semmiségi panaszt jelentettek be.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDES.

Aradi heti gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 5.

Két nap óta az időjárásnak teljesen őszi jellege van és alighanem most már a tél is rövidesen beköszönt.

A csapadék a vetésekre jótékony hatással van, azok fejlődésükben gyarapodtak.

A gabonaüzlet irányzata esendes.

A mai piacon eladásra került:

300 mm. buza	14.—14.10
200 mm. tengeri	5.50—5.60
Névleges jegyzés rozs	9.30
Névleges jegyzés zab	7.20
Névleges jegyzés árpa	6.90

A gabonaárak 50 kilogrammonként koronát ban értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, november 5

Amerika $\frac{1}{4}$ -el olcsóbb. Kínálat, vételkedv mérsékelt, 10 ezer mm. 5 fillérrel magasabb,

Az árak 50 kilónként számítva:

	Déli zárlat	2 órai zárlat
Tengeri 1910. májusra	6.80—6.81	6.79—6.80
Buza 1910. áprilisra	14.05—14.06	14.04—14.05
Zab 1910. áprilisra	7.61—7.62	7.62—7.63
Rosza 1910. áprilisra	10.20—10.21	10.19—10.20
Buza 1910. októberre	11.90—11.91	11.88—11.89
Buza 1910. májusra	13.90—13.91	13.90—13.91

Zárul 5 órakor.

Utótőzsde üzletelen.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szombat, 1909. évi november hó 6-án:

B) bérlet.

B) bérlet.

Itt először:

Lackovics kapitány.

Sínmű 4 felvonásban. Irta: Abonyi Árpád.

Személyek:

Szalánci Dóra, leánya	Várnay J. K. Kápolnay	Gorszky Pall Itz He'én	Ditrói Mór Zalai Margit
Sári, leánya	H. Harma'h	Bárod Pepper	Delly Lajos
Makláry Lackovics	Beregi S. Kesztyer E.	Obren, gyáros	Gerő János, Hübner Boda Ferenc

Kezdete este 7 és fél órakor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Bárá Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1909. november 5-én, péntek:

1. Nagyító szer. Humoros. — 2. A varázslónő szemüvege. Fantasztika. — 3. Pali párbajozni akar. Humoros. — 4. Szegény gyermekünk. Dráma. — 5. Columella. Természet után. — 6. Szerelm és az öt érzék. Bohózat. — 7. Selyemipar. Természet után. — 8. Boldogtalan szerelem. Dráma.

Előadások délután 5 órától kezdve.

Helyárak: I-ső hely 1 kor., II-ik 80 fill., III-ik 60 fill., IV-ik hely 40 fill., V-ik hely 20 fillér.

Az előadásra bármikor be lehet menni.

Az előadások alatt a cs. és kir. 83. gyalogezred zenekara játszik. — Cukrászda.

NYILTÉR.*

Gambrinusz - étteremben

ma, szombaton
katonazene.
Szabad bemenet.

8998

Dr. Székely Ferenc ügyvéd

ügyvédi irodáját

Andrássy-tér 3. sz. alatt

(Neuman-ház.)

4002

megnyitotta.

Tüzifa eladás.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására hozni, miszerint mindennemű és osztályu, saját erdőmben termelt

TÜZIFÁT

ajánlok azonnali szállításra guravoji és almás-silli faraktáramból, I. rendű bükkhasáb vagononként pr. 10000 kgr. ab vagon Arad állomás K. 136.75.

Ezenkívül ajánlom legjobb minőségű, száraz, ölbe rakott tűzifát, hasábfát 24 koronától feljebb, továbbá bognár- és kádárfát, Arad, Nagyváradi-ut 2/a, a viaduktal szemben levő faraktáramban és jó minőségű

téglát is.

Árak megtudhatók és megrendelés feladható

NACHT VIKTOR tulajdonosnál

Arad, Petőfi-utca 8. sz.

Telefon 324. sz.

Nacht Viktor,

fakereskedő és téglagyáros.

Szénüzletünket

jelentékenyen megnagyobbítva

Andrássy-tér 14. sz. Hermann-palotából

Boros Béni-tér 2. szám

≡ áthelyeztük. ≡

A közeledő fűtési időnyre bármily mennyiséget akár azonnali szállításra, akár előjegyzésre a fűtési időny tartamára e hó folyamán

kedvezményes áron

eszközlünk s igen ajánljuk ezen önként nyújtott elő. yt igénybe venni.

Becsés rendelvényeit új irodánkban úgy mint eddíg személyesen, levelező-lapon vagy

Telefon szám 189.

kérjük s jegyzünk figyelmes és gondos szolgálatunkról biztosítva, kitűnő tisztelettel

Kneffel Károly és fia

szénnagykereskedése

Boros Béni-tér 2.

Kneffel-ház.

1451

Keresünk

megvételre

Pallas nagy Lexicont,
Jókai műveit,

Műveltség Könyvtárát,
Mikszáth regényeit,

Eötvös Károly összes
műveit,

Az Egyetemes Regény-
tár köteteit.

Veszünk

használt kottákat,

Opera kivonatokat,

Operetteket és egyéb

dalgyűjteményeket

A felsoroltakon kívül minden
magyar, vagy idegen nyelvű

könyvet,

valamint

661

teljes könyvtárakat.

Ingusz I. és Fia

könyvkereskedése

Andrássy-tér 16.

Telefon 517.

Fióközlet Weitzer J.-utca.

Kivánatra nagyobb vidéki
könyvtárakat személyesen is
megtekintünk.

Zenei ujdonságok.

Fráter Lóránt

nótáskönyve,

mely 18 kiváló Fráter-dalt tartalmaz, ismét kapható **2 koronáért.** Vidékre **2 K. 20 fillér** bérmentes küldéssel.

„Sang u. Klang“

(Dal és zene a 19—20 ik században.)
V ik legújabb sorozat. Tartalmaz 93 elsőrendű szerzeményt 150 korona bolti árban. **Kapható 15 koronáért.**

Továbbá a leghíresebb opera potpourrik II oldal tartalommal, u. m. Troubadour, Traviata, Rigoletto, A zsidónő, Szent Iván-éji álm, stb. stb **24 fillérjével** kaphatók, míg a készlet tart.

Zenekölcsöntáramból e napokban 2000 darab főlegleg hangjegyet, operetteket, népd lokat, operákat, táncdarabokat, szalondarabokat stb. **fél és harmadárban** árusítok.

Veszek átjatszott hangjegyeket, zongora- és hegedü-iskolákat és gyakorlatokat, valamint egész könyvtárakat is legméltányosabb árban.

2544

Kerpel Izsó

könyv-, zenemű- és papirkereskedése, kölcsönkönyvtára és zenemű kölcsönző-intézete

Arad, Andrassy-tér 20.

Alkalmi vételek és eladások ékszertárgyakban

arany és ezüstneműekben, Arad legmagyobb óra és ékszertárára.

Deutsch Izidor

óras és ékszerész

Weitzer János-utca, Minorita-palota.

Zálogcédulák

arany és ezüstneműek, gyémánt és briliáns tárgyak a legmagasabb árban megvételnek vagy más tárgyra átcsoróztatnak
TELEFON 438. TELEFON 438.

 : Alkalmi keleti :
szőnyeg elárusítás.

Régi és új Afgánistan
Persia, Buchara, Schiras szőnyegei és javítások igen olcsón lesznek üzletemben készltve és elárusítva.

Arad, Zrínyi-utca 1.

Tisztelettel 4129

Sukri Smirna
szőnyegkereskedő.

Csak 15 napig!

Olcsóbb lett

a SZÉN!

A ki téli szén és kokszt szüksegletét már most szerzi be, vagy jegyezteti elő, 25 %-ot megtakarít!

Légszeszgyári kokszt 4.60 K.
100 kg.-ként.

Poresz salon kőszén 4.60 K.
100 kg.-ként.

Zsilvölgyi salon kőszén 4. — K.
100 kg.-ként.

Rostált pormentes faszén 6. — K.
100 kg.-ként.

Kovács szén — — 4.60 K.
100 kg.-ként.

Róth József

szénnagykereskedőnél

Arad, Eötvös-u. 3.

Telefon 63. sz.

Rosenblüh

H. és Társa

ALAPITTATOTT 1804.

Olcsó árjegyzék

oly cikkekről, melyeket kizárólag cé-
günk hoz forgalomba.

Angol kelmék, dupla széles, métereinkint
90 krajcártól kezdve 1 frt. 20—1 frt.
50 ig. **Reklám ár.**

Maradék vászon, közép szálú, minden
célra 28 krajcár, vékonyabb 31
krajcár, legfinomabb szálú, kel-
engyére alkalmas 33 kr. Hibátlan jó mi-
nőségűek, 30% megtakarítás. E mara-
dékok 1 métertől 8 méterig kaphatók.

Madapolan mo-ott chiffony, vékony
szálú, métere 27 krajcár, közép-
szálú, kelengyére alkalmas, métere
32 krajcár. — Utóbbi rendes for-
galmi ára 45 kr. B-advlyáli alkalmi
vétel. 271

Córna vászon 2000 mtr. maradókkban
I. rendű creasz női ingre és ágynemű-
mire métereinkint 72 krajcár, rendes
forgalmi ára 90 krajcár. Rum-urgi
tömött szálú métere 85 kr., ennek
forgalmi ára 1 forint 10 krajcár.

Alsó lepedők varrás nélkül hófehér, bőr
erős darabja 1 forint 40 krajcár. —
Csoda olcsó ár!

Zsebkendők, férfi és női, színes és fehér
tucatja már 1 forint 60 krajcártól. —
Verseny nélküli olcsó árak!

Azt inemű, törülközők, egyes darabok
fél árban.

Alsó selyem — Juponok: selyem
tafft 5 frt. 80 kr., moire 4 frt. da-
rabja. — Minden színben kaphatók.

Női ingek, nagy parti vétel, dus kézi him-
zéssel, darabja 1 forint 65 krajcár.

Szőnyeg maradékok, ugyintan I. ax-
minster nyírott, cserkély szövőhibá-
val 2 m. széles, 3 m. hosszú 27
frt., 2% m. széles, 3 1/2 m. hosszú
42 frt. E szőnyegeket a cég már
évek óta hozva forgalomba, eddig
is elkelt több 100 darab a vevők
legnagyobb meglepődésére.

Hímzés maradékok,
Schweizeri, fél áron.

Kirakataink megtekintését kérjük,
azok árjegyzése a n. é. közönség-
nek teljes tájékoztatást nyújtanak.

Rosenblüh

H. és Társa

Szabadság-tér.

Telefon 162. sz.

Telefon 162. sz.

Ajánlunk első minőségű:
Porosz szalon fűtőszén,
Porosz légszesz pírshén,
 Kétszer mosott **ostrai kovácskőszén,**
Rostált darabos bükkfaszén.
 Jutányos árban, házhoz szállítva.

Szavatolunk, hogy a szén első minőségű és más olcsóbb fajú szénnel keverve nincs.
Reusz Mór és Fia
 porosz kőszén, koksz és faszén telepe
Arad, Boros Béni-tér 12. sz.

APRÓ HIRDETÉSEK.

„Wilde” jellegére
 levél van. 4188

Zeljes ellátást
 kaphat egy intelligens fiatalember
 decembertől a Kápolna-utcában.
 Bővebbet Vargáné, Csernovics-utca
 7. sz. 4135

Keresünk
 egy olcsó, kisebbszerű íróasztalt
 megvételre. Ajánlatokat a kiadóba
 kérünk.

Őszi divat album
 utcai, házi, toalette, Costüm, Blous
 és ajj, valamint gyermek divat
 album. Összesen 700 divatképet
 tartalmaz, a vaskos 70 oldalas
 könyv ára színes képekkel K. 250.
 Kapható: Ingyez I. és Fia könyv-
 zenemű- és papírkereskedése Arad.
 173

Kaszonbérbe,
 esetleg megvételre keresek vidé-
 ken vegyeskereskedést trafik és
 italmérrel, esetleg kormát. Cim
 Gyenge Sándor, Kurtics. 4095

Kiskereskedők és szatócsok
 figyelmébe! Fényes existencia kí-
 nalkozik egy kis tőkével rendel-
 kező kereskedőnek egy forgalmas
 helyen kedvező feltételek mellett
 nyitandó üzlet által. Ajánlatok
 „Biztos jövő” alatt a kiadóba kül-
 dendők. 4131

Aradmegyében
 egy 2000 lélekkel bíró román köz-
 ségben egy üzlet korlátlan italmé-
 réssel és trafikkkal azonnal átadó.
 Cim a kiadóban. 4132

28 éves nős kereskedő
 ki saját üzlettel rendelkezett, ke-
 res nagyobb vidéki városban mint
 segéd alkalmazást azonnali belé-
 péssel. Ajánlatok a lap kiadóhiva-
 talába küldendők kereskedő jel-
 legével. 4133

Veszek nyomtató könyveket,
 szépirodalmi műveket és egész
 könyvtárakat, szintegy hangjegye-
 ket is a legmagasabb áron. Az
 összes zsebalakú albumok, melyek
 25-30 korona értékű legkiválóbb
 hangjegyeket tartalmaznak, 2 ko-
 ronájával kaphatók Kerpel Izsó
 könyvkereskedésében, Arad. 3911

Egy fél hosszú
 bő szabású télikabát és blousok
 eladók. Teleky-utca 10.

Kerestetik
 expedíciókba egy jó
 írással bíró leány.

5500 közjegyzőileg hitelesített
 bizonyítvány igazolja, hogy a
Kaiser-fele
Mell karamella
 (a három fenyővel)
köhögés
 rekedtség, katarus, elnyálká-
 sodás erős dohányzás folytán
 beállott hurut és görcsös kö-
 högést megszünteti.
 Csomagja: 20 és 40 fillér,
 doboza 60 fillér.
 Kapható: Gurell Földes Kálmán, Hajós
 Árpád, és Rozsnyay Mátyas gyógyszerár-
 tában Arad, Zembory János gyógyszerár-
 tában Szentes, Szentármányos Új-Sz. Anna, Székely Sán-
 der Irtis gyógyszerár- tára Lippa, Toffert Károly
 gyógyszerár- tára Blak, Krausz Elemér gyógy-
 szertára Glogovaca, Vojtek és Welix droge-
 riák Arad, Adler gyógyszerár- tában, M. Pécskán.
 3902

Telefon szám 242.
Elektromos erőátviteli
motorokat
 kikölesönöz, elad és fel-
 szerel 3191

Kalmár József
 villanyvilágítás, tele-
 fon és villamos csengő
 berendezési vállalata
Arad, Salacz-u. 2.

Van szerencsém igen tisztelt
 helybeli és vidéki vevőimet érte-
 síteni, hogy november hó 1-étől
uri-szabó üzletemet
Arad, Weitzer János-u. 9
 (Új leányiskola épületbe)
helyeztem át.
 Kérem az igen tisztelt meg-
 rendelőim további szives pártfö-
 gását.
 Kötőnő tisztelettel
Karpelesz Zsigmond,
 4:39 uri szabó.

A világ legjobb galocsnija
Candi
 Amerikai sár es hó cipők, u-ak
 hölgyek es gyermekek részére
 csakis
Weinberger János
 kizárólagos cipő áruházában
Arad, Andrassy-tér 20.
 Telefon szám 318. 2006

Czigler Ignátz
 szobafestő és mázolómester
Arad, Eötvös-utca 12.
 (May pék mellett.)

Eiválal szakmájába vágó
 mindennemű munkákat hely-
 ben és vidéken árkülönbözet
 nélkül, legszebb kivitelben, leg-
 jutányosabb áruk mellett, sza-
 vatosság mellett. 3276

Villany-, gáz- és
petroleum lámpákra
 gyönyörű, szép kivitelű
 — crepp-papír és selyem —
ernyők
 kaphatók. 2922
PICHLER SÁNDOR
 papiros, írószer és üzleti-könyv raktárában
 Szabadság-tér 1. Telefon 308.

Villanyvilágítás,
 elektromotor, szellőztető, tele-
 fon, villámhárító, villamoscsengő
 és jelző berendezések.

Gáz- és villanycsillárok,
 lámpák és izzótetek a legol-
 csóbb áruk és legjobb kivitelben.

DIAMANT FERENC
 Arad, Atzél Péter-utca 2.
 (a színház főbejáratával szemben, Bohos udvar.)
 Telefon 595. 2717

Értesítés.

A cs. és kir. 7. hadtest hadbiztossága kereskedelmi szok-
 vány szerint következő gabonamennyiséget vásárol:

	Rozs métermázsa	Zab métermázsa
Be szállítandó	4800	6000
	3400	990
	5950	9600

A felbélyegzett ladási ajánlatoknak november hó 11-én
 delelőtt 10 óráig kell a hadtest hadbiztosságánál beérkezniök.
 A közelebbi feltételek a temesvári, aradi, szegedi és nagy-
 váradi élelmezési raktáraknál fekvő teljertalmu értesítésben
 és szokványfüzetben (utóbbi ott ingyen kapható is) foglaltatnak.
 Temesvárt, 1909. évi október hó 26-án.

4125 A cs. és kir. 7. hadtest hadbiztossága.

Temetkezési vállalat.
 Van szerencsém a n. é. közönség szives tudomására hozni, hogy a
Csutak Károly és fia cég temetkezési vállalatát átvettem,
 s azt a mai kor igényeinek megfelelőleg tovább fogom vezetni s 25 évi
 tapasztalatom és gyakorlatom ezen üzletágban annyira juttatott, hogy minden
 igényeknek minden tekintetben pontosan és tisztességesen megfelelek.
 A nagyérdemű közönség szives jóindulatát kérve 4017
 Arad, 1909. október hó 20.
 Alázatos tisztelettel
VARGA IMRE.